

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

30 ΜΑΪΟΥ, 1864.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 34

ΟΙ

ΕΞΟΡΙΣΤΟΙ ΘΕΟΙ

Υπό

ΕΡΡΙΚΟΥ ΑΪΝΕ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ,

Υπό

ΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΒΛΑΧΟΥ.

Πρόλογος τοῦ Μεταφραστοῦ.

Η ΕΥΦΥΕΣΤΑΤΗ περί τῆς τύχης τῶν τῆς ἀρχαίας μυθολογίας Θεῶν διατριβή, ἧς προσφέρουμεν εἰς τὸ κοινὸν τὴν μετάφρασιν, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ συγγραφέως γαλλιστὴ ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων (Revue des Deux Mondes, Livr. du 4 Avril, 1853), ἐπικυρώσασα καὶ αὐτὴ ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε ῥηθῆ περί τοῦ εὐφυστέρου τῶν νεωτέρων γερμανῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ὅτι δηλ. ὁ Αἶνε, φύτις καθ' αὐτὸ γαλλικὴ, κατὰ λάθος εἶχε γεννηθῆ γερμανός. Ὅταν τις ὁμῶς ἀναλογισθῆ ὅτι ὁ γράψας τοὺς Ἐξορίστους Θεοὺς ἦν Ἰουδαῖος τὸ γένος, ἄπατρις, χωρὶς στέγης καὶ χωρὶς πενατῶν, κοσμοπολίτης ἐ-

πομένως, ὡς ὄλοι τοῦ οἱ πατριῶται, δύναται εὐκόλως νὰ συμβιδάσῃ τοὺς ἀντιποιοιουμένους τῆς πατρότητός τοῦ τόπου, καὶ νὰ παρηγορήσῃ ἀφοτέρους, διὰ τῆς ιδέας ὅτι ὁ Αἶνε καὶ γερμανός ἦτο καὶ γάλλος, ἀφοῦ οὐδέτερον ἦτο τούτων.

Οἱ ἐξορίστοι Θεοί, μόλις δημοσιευθέντες γαλλιστὴ, μετεφράσθησαν πάραυτα ὑπὸ ἀνωνύμου τινος εἰς τὸ γερμανικόν, ἄνευ ἀδείας καὶ ἐν παντελεῖ μάλιστα ἀγνοίᾳ τοῦ συγγραφέως. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν Αἶνε νὰ μεταφράσῃ πάραυτα μόνος τὸ ἔργον τοῦ εἰς τὴν πάτριον αὐτοῦ γλῶσσαν, καὶ νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ ὡς νέον τῆς γερμανικῆς τοῦ γραφίδος προτὸν ἐν τῷ περιοδικῷ: *Blätter für literarische Unterhaltung*. Τὸ ἐπόμενον ἔτος, δημοσιεύσας νέαν συλλογὴν γερμανικῶν αὐτοῦ ἔργων, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ανάμικτα (Vermischte Schriften)* συμπεριέλαβε καὶ τοὺς Ἐξορίστους Θεοὺς, ὧν νεωτάτη ἐκδοσις εἶνε ἡ ἐν τῷ ἐβδόμῳ τόμῳ τῶν ἐν Ἀμβούργῳ δημοσιευομένων νῦν, ἐπιμελεῖται τοῦ Ἀδόλφου Strodthmann, ἀπάντων τοῦ προῶτως ἀποθιώσαντος συγγραφέως.

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐκδοσιν τοῦ προκειμένου ἔργου, συμπληρωμένην ἐν ὑποσημειώσεσι ἐξ ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὴν γαλλικὴν αὐτοῦ μορφήν, ἐλάβομεν ὡς κείμενον τῆς προκειμένης μετάφρασεως.

Μὴ δέ τινα τῶν ἡμετέρων ἀναγινωστῶν σκαν-

δαλίστη ἢ ελαφρὰ γλώσσα, δι' ἧς ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ἐν προομιῇ λαλῶν περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, κατ' ἀντιπαροβολὴν πρὸς τοὺς εἰδωλολατρικοὺς τῆς ἀρχαιότητος χρόνους· ὅταν ἀναγνώσῃς μέχρι τέλους τὴν διατριβὴν, θέλουσιν ἀκριβέστερον ἐκτιμῆσαι τὴν ἐποψὴν τοῦ συγγραφέως, καὶ θέλουσι πεισθῆ, ὅτι οὐτε ὁ Αἴνε ἠσέθησε γράφας· οὐτε αὐτοὶ ἀναγνόντες τοὺς Ἐξοριστοὺς Θεοῦς.

Προεισηγήσεις τοῦ Συγγραφέως.

ΠΑΡΕΧΟΜΕΘΑ πάντες, ἄνθρωποι καὶ θεοὶ, δοξασίαι καὶ παραδόσεις. Εἶνε δ' ἴσως εὐσεβὲς ἔργον νὰ σώσῃ τις τὰς τελευταίας ταύτας ἀπὸ παντελοῦς λήθης, ταριχεύων, οὕτως εἶπεῖν, αὐτάς, οὐχὶ κατὰ τὴν μουσαρὰν τοῦ Γκαννάλ μεθόδου, ἀλλὰ διὰ τῶν κρυφίων μέσων τοῦ ποιητικῆς φαρμακείου. Ναί, θνήσκουσιν αἱ δοξασίαι, καὶ θνήσκουσι μετ' αὐτῶν αἱ παραδόσεις. Σθένουνται, οὐχὶ μόνον ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις χώραις, ἀλλὰ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ὑπερβορείων μερῶν τοῦ κόσμου, ὅπου ἦνθιε ἄλλοτε ἢ μάλλον εὐχρῶς τῶν δεισιδαιμονίων. Οἱ διερχόμενοι σήμερον τὰς ψυχρὰς αὐτὰς χώρας ἱεραπόστολοι παραπονούνται κατὰ τῆς ἀπιστίας τῶν κατοίκων των. Δανὸς τις ἱερεὺς, περιηγηθεὶς εἰς τὰ βόρεια τῆς Γροελανδίας, διηγῆται ὅτι, ἐρωτήσας γέροντά τινα περὶ τῶν σημερινῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τοῦ γροελανδικοῦ λαοῦ, ἤκουσεν εἰς ἀπάντησιν· Ἄλλοτε ἐπίστευον εἰς τὴν σελήνην· σήμερον οὐδ' εἰς αὐτὴν πλέον πιστεύουσι.

Ἐν Παρισίῳ, 19 Μαρτίου 1833.

Ἐρρίκος Ἄτρε.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΣ τέχνη ἢ συγγραφικὴ ἄλλος μὲν ἔχει τύχην ἀπῶν αὐτὴν, ἄλλος δ' ἀτυχίαν. Ἀλλὰ τὴν φοβερωτέραν τῶν ἀτυχῶν ἔχει ἴσως ὁ πτωχὸς φίλος μου Ἐρρίκος Κίττλερ, *magister artium* ἐν Γοττίγγῃ. Οὐδεὶς εἶν' ἐκεῖ πολυμαθέστερος, πλουσιώτερος ἰδεῶν, ἐργατικώτερος ἢ ὁ φίλος μου, καὶ ὅμως οὐδὲν αὐτοῦ ἔργον ἐφάνη μέχρις ὥρας εἰς τὴν πανήγυριν τῆς Δειψίας. Ὁ γέρον βιβλιοθηκῆριος Στῆφελ ἐμειδία πάντοτε, ὁσάκις ὁ Κίττλερ τοῦ ἐζήτηε κἀνὸν βιβλίον, οὕτινος εἶχεν, ἔλεγε, μαγίστην ἀνάγκην, δι' ἕν ἔργον, ὅπερ ἐγράφεν· « θὰ γράφης ἀκόμη πολὺν καιρὸν » ἐπιθύριζεν ὁ γέρον Στῆφελ ἀναξίχρως τὴν ἀναβάθραν. Κ' αἱ μά-

γειρίσαι αὐταὶ ἐγέλων, ὁσάκις ἐλάμβανον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης βιβλίον τί « διὰ τὸν Κίττλερ. » Ὁ ταλαίπωρος, ἐνομιζέτο γενικῶς ζῶον, ἐνῶ δὲν ἦτο τῆ ἀληθείᾳ ἢ μόνον ἐντιμὸς ἄνθρωπος. Οὐδεὶς ἐγνώριζεν ἀληθῶς, διατὶ οὐδέποτε εἶχεν ἐκδοθῆ βιβλίον του, καὶ μόνον κατὰ τύχην ἀνεκάλυφα τὸ αἴτιον, ὅτε τὸν ἐπεσκέφθη ποτὲ περὶ τὸ μεσονύκτιον διὰ ν' ἀνάψω τὸ φῶς μου· διότι κατῴκει εἰς τὸ πλαγινόν μου δωμάτιον. Εἶχε τελειώσει πρὸ μικροῦ ἐν μέγα σύγγραμμα περὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ χριστιανισμοῦ· ἀλλ' οὐδόλως ἐφάνετο χαίρων ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἐθεώρει μάλιστα περιλύπως τὸ χειρόγραφόν του. — Τώρα, τέλος πάντων, τὸν εἶπον, θὰ λάμπῃ καὶ τ' ἄνομά σου μεταξὺ τῶν νέων βιβλίων τῆς λειψιακῆς πανηγύρεως! — Ἄχ! ὄχι· ἐσέναξεν ἐκεῖνος ἐκ βάθους καρδίας· καὶ αὐτὸ τὸ σύγγραμμα πρέπει νὰ τὸ ρίψω εἰς τὸ πῦρ, καθὼς τ' ἄλλα. Καὶ μοὶ ἐνεπιστεύθη τὸ φοβερόν του μυστικόν. Ὁ πτωχὸς *magister* εἶχε πραγματικῶς τὴν χειροτέραν ἀτυχίαν, ὁσάκις ἔγραφε βιβλίον τι. Ἀφοῦ, δηλονότι, ἀνέπτυσεν ὑπὲρ τοῦ ἀποδεικτέου θέματος ὅλα του τὰ ἐπιχειρήματα, ἐνόμιζε χρέος του νὰ παραθέσῃ ἐπίσης ὅσας ἐστάσεις ἠδύνατο νὰ προτάξῃ ἐναντίος τις. Ἀνέσκαπτε τότε, ἐκ τῆς ἀντιθέτου ἐπόψεως, τὰ λεπτότερα ἐπιχειρήματα, καὶ ἐνῶ ταῦτα ἐρρίζοφούν ἀνεπιστήτως ἐν τῇ διανοίᾳ του, συνέβαινε πάντοτε, μόνις περατουμένου τοῦ βιβλίου, νὰ βλέπῃ ὁ ταλαίπωρος συγγραφεὺς ὅλας μεταστραμμένας τὰς ἰδέας του, καὶ ἀνατέλλουσαν μάλιστα ἐν τῷ πνεύματί του πεποιθῆσιν ὅλας ἀντίθετον τῆς ἐν τῷ βιβλίῳ του. Τότε δ' εἶχεν ἐπίσης τὴν εὐσυνειδησίαν (ἦν θὰ εἶχεν ἀναντιρρήτως καὶ γάλλος συγγραφεὺς) νὰ θυσιάσῃ τὴν δάφνην τῆς φιλολογικῆς του δόξης ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἀληθείας, καὶ παρέδιδε τὸ χειρόγραφόν του εἰς τὸν Ἡφαιστον. Διὰ τοῦτο ἐστέναξε τοσοῦτον ἐκ βάθους καρδίας, ἀφοῦ εἶχεν ἤδη ἀποδείξει τὴν λαμπρότητα τοῦ χριστιανισμοῦ. — Συνέλεξα, μὲ εἶπε βαρυθύμως, εἴκοσιν ὅλα κἀνίστρα περικοπῶν ἀπὸ πατέρως τῆς ἐκκλησίας· ἠγρύπνησα ὀλοκλήρους νύκτας ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἀναγνώσκων τὰς πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἐνῶ εἰς τὸ δωμάτιόν σου ἔπινον πόνους καὶ ἐτραγώδουν τὸν *Landesvater* (1) ἐπλήρωσα τριάνοντα ὀκτώ, ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου μου κερδημένα, τάλλαρα εἰς τὸν

(1) Ἐθνικὸν γερμανικὸν ἄσμα, ψαλλόμενον πρὸ τῶν σπουδαστῶν. Σ. Μ.

Vanderhoeck καὶ **Ruprecht** διὰ νέα θεολογικὰ βιβλία, τὰ ὅποια ἐχρειάζομεν διὰ τὸ σύγγραμμά μου, ἀντὶ ν' ἀγοράσω μ' αὐτὰ τὰ χρήματα ὡραίαν πίπαν ἀπὸ σήπιον· εἰργάσθη ὡς σκύλος δύο ἔτη, δύο πολύτιμα τῆς ζωῆς μου ἔτη, . . . καὶ ὅλ' αὐτὰ διὰ νὰ γείνω γελοῖος, διὰ νὰ ταπεινώσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς κατησχυμένους τις καυχηματίας, ὅταν ἡ Κυρία ἐκκλησιαστικὴ σύμβουλος Πλάνκ μ' ἐρωτήσῃ — « Καὶ πότε ἐκδίδεται ἡ λαμπρότης τοῦ χριστιανισμοῦ; » Ἄχ! τὸ βιβλίον ἐτελειώσεν, ἐξηκολούθησεν ὁ πτωχὸς Κίττλερ, καὶ θὰ ἤρρεσε καὶ εἰς τὸ κοινόν, διότι διετράνωσα ἐν αὐτῷ τὴν νίκην τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τῆς εἰδωλολατρίας, ἀποδείξας, ὅτι ἡ νίκη αὕτη ἦν ἐπίσης νίκη τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου κατὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς πλάνης. Ἀλλὰ . . . δυστυχῆς ἐγώ! συναίσθανομαι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου, ὅτι . . .

— Ἀρκεῖ, μὴ προχωρῆς! ἀνέκραξα ἐγὼ μετὰ δικαίας ἀποτροπιασέως, μὴ τολμᾷς τετυφλωμένε ν' ἀμαυρώσῃς ὅτι ὑψηλὸν καὶ νὰ σύρῃς χαμαὶ ὅτι λαμπρόν. Καὶ ἂν θέλῃς ν' ἀρνηθῇς τὰ θαύματα τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν δύνασαι ὅμως ν' ἀρνηθῇς ὅτι καὶ ἡ νίκη αὕτη τοῦ Εὐαγγελίου ὑπῆρξε θαῦμα. Μικρὰ ὁμάς ἀφρουρήτων ἀνθρώπων εἰσεχώρησεν εἰς τὸν μέγαν βωμικὸν κόσμον, περιεφρόνησε τοὺς ὀπλοφόρους καὶ τοὺς σοφοὺς του, καὶ ἐθριαμβεύσε διὰ μόνου τοῦ λόγου, . . . ἀλλ' ὁποῖου λόγου! Ἡ κατεσκληκυῖα ἡδὴ εἰδωλολατρεία ἐσείσθη καὶ διεβράβη πανταχόθεν ἅμ' ἀκούσασα τοῦ λόγου τῶν ξένων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἵτινες, νέαν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εὐαγγελιζόμενοι εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, οὐδὲν αὐτοῦ ἐφοβούντο, οὔτε τὰς χιλιάς τῶν θηρίων, οὔτε τὴν ὄργην τῶν θηριωδεστερῶν ἐτι ἀνθρώπων, οὔτε τὸ ξίφος, οὔτε τὸ πῦρ, . . . διότι αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν ξίφος καὶ πῦρ, πῦρ καὶ ξίφος τοῦ Θεοῦ! Τὸ ξίφος αὐτὸ ἀπέκοψε τὸ μαρμαμένον φύλλωμα καὶ τοὺς ἀπαξήραμένους κλάδους τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, καὶ ἔσωσεν οὕτως αὐτὸ τῆς φαγεδαίνης καὶ σήψης· τὸ πῦρ αὐτὸ ἐθέρμανε πάλιν ἐνδοθεν τὸν ἀπεψυχαμένον του κορμὸν, ὅστις ἀνεβλάσθησε φύλλα τρυφερά, καὶ εὐώδη ἀνέδωκεν ἄνθη. Ἡ πρώτη αὕτη ἐμφάνισις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ πάλῃ του καὶ ἡ ἐντελής αὐτοῦ νίκη εἶνε τὸ καταπληκτικώτερον καὶ ὑψηλότερον φαινόμενον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας.

Τοὺς λόγους αὐτοὺς εἶπον τοσοῦτον ἐπισημότερον, καθόσον καὶ ἡ φωνὴ μου, μεθ' ἱκανὴν πόσιν ἀμυβεκείου ζύθου, εἶχε καταστῆ ἡχηροτάτη.

Ὁ Ἐρρίκος Κίττλερ ὅμως, οὐδαμῶς ἐκ τοῦ λόγου μου παραχθεις, ἀπήνησεν, εἰρωνικῶς καὶ πικρῶς συνάμα μειδιῶν — Μὴ κοπιᾷς εἰς μάτην, ἀδελφέ! Ὅσα σὺ τὴν με λέγεις, εἶπον ἐγὼ αὐτὸς πολὺ καλλίτερον καὶ ἐξήτασα πολὺ βαθύτερον εἰς αὐτὸ τὸ χειρόγραφον. Εἰς αὐτὸ εἰκόνησα διὰ τῶν ζωπροτέρων χρωμάτων τοὺς διεφθαρμένους τῆς εἰδωλολατρίας καιροὺς, καὶ δύναμαι νὰ καυχηθῶ ὅτι δὲν ὑπολείπομαι τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸ τολμηρὸν τῶν εἰκόνων. Ἐδείξα πόσον οἱ Ἕλληνας καὶ Ῥωμαῖοι εἶχον ἐξαχρειωθῆ διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν Θεῶν ἐκείνων, οἵτινες, κατὰ τ' ἀποδιδόμενα εἰς αὐτοὺς αἴσχη, μόνις θὰ ἦσαν ἄξιοι νὰ λέγονται ἄνθρωποι. Ἀπέδειξα καθαρότατα, ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς αὐτὸς, ὁ τῶν Θεῶν ὑπατος, εἶχεν ἐκατοστάκις γείνει ἄξιος ἐρακτῆς, ἂν ὄχι καὶ ἀγγλῆς, κατὰ τὸν βασιλικὸν ἀννοβερικὸν ποινικὸν κώδικα. Ἐξ ἐναντίας δὲ παρέφρασα δεόντως τὰ ἠθικὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀξιώματα, καὶ κατέδειξα πῶς οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ, κατὰ τὸ θεῖον αὐτῶν πρότυπον, ἐδίδαξαν καὶ ἠσκησαν μόνον τὴν καλύτεστην ἀγνότητα ἡθῶν, καίτοι περιεφρονούντο δι' αὐτὸ καὶ κατεδιώκοντο. Τὸ δὲ ὡραϊότερον τοῦ συγγράμματός μου μέρος εἶνε, ὅπου περιγράφω πλήρως ἐνθουσιασμοῦ πῶς ὁ νέος χριστιανισμὸς, ὁ μικρὸς Δαυὶδ, ἀντετάχθη εἰς τὴν γηραιὰν εἰδωλολατρείαν καὶ ἐφόνευσε τὸν μέγαν αὐτὸν Γολιάθ. Πλὴν, φεῦ! ὁ ἀγὼν οὗτος μὲ φαίνεται ἔκτοτε ὑπ' ὅλως παράδοξον ἐποψίν. Ὅλη μου ἡ διάθεσις, ὅλας ὁ ὑπὲρ τῆς ἀπολογίας ἐκείνης ἔρος ἐσέβηθη εἰς τὰ στήθη μου, ὡς ἀνελογίσθη πῶς ἠδύνατο ἀντιδοξῶν τις νὰ εἰκονίσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ χριστιανισμοῦ. Κατὰ δυστυχίαν περιέπεσον εἰς χεῖράς μου νέοι τινες συγγραφεῖς, ὁ Ἐδουάρδος Γίββων π. χ., οἵτινες, ἥμισα εὐνοικῶς περὶ τῆς νίκης ἐκείνης ἐκφραζόμενοι, δὲν ἐφάνιντο λίαν εὐχαριστημένοι, ὅτι οἱ χριστιανοὶ κατέφυγον καὶ εἰς τὸ κοσμικὸν ξίφος καὶ πῦρ ὁσάκις τὸ πνευματικὸν δὲν ἐξήρκει. Καὶ σοὶ ἐξομολογοῦμαι, ὅτι ἠσθάνθη ἐπὶ τέλους ἀλγινόν τινα οἶκτον διὰ τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρίας, διὰ τοὺς ὡραίους ἐκείνους ναοὺς καὶ τὰ εὐμορφα ἐκείνα ἀγάλματα, ἅτινα δὲν ἀνῆκον πλέον εἰς τὴν θρησκείαν, ἥτις πολὺ ἤδη πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως εἶχεν ἀποθάνει, ἀλλ' εἰς τὴν τέχνην, ἥτις ζῆ αἰώνια. Ἰγρᾶνθησαν ποτὲ οἱ ὀφθαλμοί μου, ὅτε κατὰ τύχην ἀνέγνωσα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τὸν « ὑπὲρ τῶν ἱερῶν » λόγον τοῦ Λιθανίου, ἐν ᾧ ὁ γέρον Ἕλληνας ἐξώρριζε περιπαθέστατα τοὺς εὐσεβεῖς βαρβάρους νὰ φεισθῶσι

τῶν πολυτίμων ἐκείνων ἀριστουργημάτων, δι' ὧν τὸ πλαστικὸν τῶν Ἑλλήνων πνεῦμα εἶχεν ὠραίσει τὸν κόσμον. Μάτην ὅμως! Τὰ μνημεῖα ἐκείνα τοῦ ἔκρος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ παρήλθεν ἀνεπιστρεπτεῖ, ἀπαξ μόνον ἀνθῆσαν, κατεστράφησαν ἀμετακλήτως ὑπὸ ζήλου ἐξολοθρευτικοῦ. — Ὅχι, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Magister, δὲν θέλω νὰ συμμετάσχω εἰς τὴν τοιαύτης πράξεως διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου μου, ὅχι! δὲν τὸ θέλω. Εἰς σὰς, συντετριμμένα τοῦ κάλλους ἀγάλματα, εἰς σὰς, δαίμονες τῶν ἀποθανόντων Θεῶν, οἵτινες ὡς προσφιλεῖς μόνον σκιὰ παρμενίνατε εἰς τὰ ὑπογθόνια τῆς ποιήσεως κράτη, εἰς σὰς θυσιαζῶ τὸ βιβλίον τοῦτο!

Ταῦτα δὲ εἰπὼν ὁ Ἑβραῖος Κίτζλερ, ἔβριψε τὸ χειρόγραφόν του εἰς τὸ πῦρ τῆς ἐστίας, κ' ἐξ ὅλης τῆς *Λαμπρότητος* τοῦ *Χριστιανισμοῦ* ἀπέμεινε φαιά μόνον σποδός.

Ταῦτα συνέβησαν ἐν Γοτίγγη τὸν χειμῶνα τοῦ 1820, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἀπαισίας ἐκείνης νακτός, καθ' ἣν ὁ κλητὴρ τοῦ πανεπιστημίου Δόρις ἐξυλοκοπήθη ἀσπλάγχως, καὶ ὀδοήκοντα πέντε προκλήσεις εἰς μονομαχίαν ἐγένοντο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς *Burschenschaft* καὶ τῶν *Landsmannschaften*. Τί ἀλύπητον ζῆλον ἦτον ἐκεῖνο, τὸ δίκην βραγδαίας βροχῆς περὶν κατὰ τῆς εὐρείας βράχως τοῦ δυστυχῆς κλητῆρος! Παρηγορήθη ὅμως οὗτος, ὡς καλὸς χριστιανός, διὰ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι θέλομεν ἀποζημιωθῆ ἐν οὐρανοῖς διὰ τὰ ἐπὶ γῆς ἀναξιοπαθήματα ἡμῶν.

Ἦλθον ταῦτα συνέβησαν πρὸ καιροῦ. Ὁ γέρον Δόρις ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ ὑποφέρειν καὶ κοιμάται ἤδη ἐν τῷ εἰρηνικῷ του ἀποχωρήματι πρὸ τῆς Βενδοσίου πύλης. Αἱ δύο μεγάλαι φατρίαι, αἱ πληροῦσαι ποτὲ τὰ πεδία τοῦ Βόβδεν, Ρίτσεγκερὺν καὶ Ραζεμμύλε διὰ τῆς πολεμικῆς τῶν ξιφῶν των κλαγγῆς, ἐπιὸν πρὸ καιροῦ ἀδελφικῶς εἰς ὑγείαν ἀλλήλων, συναισθανθεῖσαι τὴν ἀμοιβαίαν των οὐδαμινότητα, καὶ ἐπὶ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας ἤσκησαν ἐπίσης ὁ χρόνος τὴν παντοδύναμον αὐτοῦ ἐπιρροήν. Εἰς τὸν ἐγκέφαλόν μου δὲν λάμπει πλέον ἡ τότε φαιδρότης, καὶ ἡ καρδιά μου ἐδάρινε ὅπου ἄλλοτ' ἐγέλων, κλαίω τόρκα, καὶ κἀὼ βραρυθῶς τὰ εἰδῶλα τῆς τότε λατρείας μου.

Ἦτο ποτὲ καιρὸς, καθ' ὃν ἐφίλουν εὐλαβῶς τὴν γαῖρα πικρὸς Καπουσίνο. ὃν ἀπῆντων καθ' ὁδόν. Ἦμην παιδίον τότε καὶ ὁ πατήρ μου μ' ἐθεώρει ἀμέμμενος, γνωρίζων ὅτι τὰ χεῖλη μου δὲν ἤθελον

ἀρκεσθῆ πάντοτε εἰς καπουσίνοιον κρέας. Ἠυξήθη πραγματικῶς, κ' ἐφίλουν ὠραίας γυναῖκας. . . . ἀλλὰ μ' ἐβλεπον ἐνίοτε τόσον περιλύπως, ὥστ' ἐφρυσσον ἐκ τρόμου ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς. Ἦτο κερυμμένον τι δυστύχημα, ὅπερ πάντες ἔπασχον, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐβλεπε ἐσυλλογίσθη, τί νὰ ἦτο ἄρ' γε! Ἐσυλλογίσθη ἐπίσης, ἂν ἡ στέρσις καὶ ἀπογῆ εἶνε προτιμότερα ἔλων τῶν γῆινων ἀπολάσεων, καὶ ἂν οἱ σκολύμους ἐδῶ κάτω φαγόντες θέλουσι σιτισθῆ ἀνανάσαι ἐκεῖ ἐπάνω. Ἀλλ' ὅχι! ὁ τοὺς σκολύμους φαγὼν ἦτο ζῶον, καὶ ὁ τὸ ξύλον φαγὼν τὸ ἔφαγε. Ταλαίπωρε Δόρις!

Δὲν μ' εἶνε ἐν τούτοις ἐπιτετραμμένον νὰ λαλήσω ἐνταῦθα ἀκριβῶς περὶ ὧν ἐσκέφθη, κ' ἐτι ὀλιγώτερον ν' ἀνακοινώσω τῆς σκέψέως μου αὐτῆς τ' ἀποτελέσματα. Θὰ καταβῶ λοιπὸν κ' ἐγὼ μ' ἐβραμένα χεῖλη εἰς τὸν τάφον, ὡς τόσοι ἄλλοι:

Μόνον κοινὰ τινὰ γεγονότα δύναμι ἴσως ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα, ἵνα συνυφάνω τοὺς μύθους οὗς συνήγαγον διὰ τινος, κατ' ἐπιφάνειαν τοῦλάχιστον, λογικότητος. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν νίκην τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τῆς εἰδωλολατρείας. Δὲν εἶμαι πικρὰ τῆς γνώμης τοῦ φίλου μου Κίτζλερ, ὅτι ὁ εἰκονοκλαστικὸς ζήλος τῶν πρώτων χριστιανῶν εἶνε τοσοῦτον ἀξιοκατάκριτος. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ σεβασθῶσιν οὗτοι τοὺς ἀρχαίους ναοὺς καὶ τ' ἀγάλματα, διότι ἐν αὐτοῖς ἐξῆ ἔτι ἡ παλαιὰ ἐκείνη ἑλληνικὴ φαιδρότης, ἡ ἀνεμείνη ἐκείνη ζωὴ, ἣν ἐνόμιζε διαβόλου γέννημα ὁ χριστιανός. Τ' ἀγάλματα ἐκείνα καὶ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς θεώρει ὁ χριστιανός οὐχὶ ὡς ἀντικείμενα μόνον ξένης λατρείας κ' ἐκλιπούσης θρησκευτικῆς πλάνης, γυμνῆς οἰαςδήποτε πραγματικότητος, ἀλλ' ὡς προμαχῶνας πραγματικῶν δαιμόνων, ὡς ἐνόμιζεν ἐπίσης πραγματικῶς ὑπάρχοντες, διαβόλους ἀληθινούς, τοὺς Θεοὺς ἐκείνους οὗς τ' ἀγάλματα παρίστανον. Ὅτε οἱ πρώτοι χριστιανοὶ, ἀρνούμενοι νὰ γονυπετήσῃσι καὶ νὰ θύσωσι πρὸ τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ἐσύραντο κητηγορούμενοι εἰς τὰ δικαστήρια, ἀπεκρίνοντο πάντοτε, ὅτι δὲν τοῖς ἐπετρέπετο νὰ λατρεύσωσι δαίμονας. Ἐπρωτίμων νὰ ὑποστῶσι τὸ μικρότερον παρά νὰ δεῖξωσιν οἰονδήποτε σεβασμὸν πρὸς τὸν διὰβόλον Δία, τὴν διὰβόλον Ἄρτεμιν, ἢ τὴν ἀρχιδιὰβόλον Ἀφροδίτην.

Ταλαίπωροι Ἕλληνες φιλόσοφοι! οὐδέποτε κητώρθωσαν νὰ ἐνοήσωσι τὴν ἀντιλογίαν αὐτήν, ὡς δὲν ἐνόησαν ἐπίσης βραδυτέρου ὅτι, ἀντιμαχόμενοι πρὸς τοὺς χριστιανούς, δὲν συνηγόρουν ὑπὲρ

τῆς παλαιᾶς, ἀποθανούσης ἤδη, θρησκείας, ἀλλ' ὑπὲρ ζώσης πραγματικότητος! Διότι δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀποδειχθῆ ἡ βαθεῖα τῆς μυθολογίας σημασία διὰ νεοπλατωνικῶν σοφιστευμάτων, οὔτε νὰ μεταγγισθῆ νέας συμβολικῆς ζωῆς αἷμα εἰς τοὺς τεθνεώτας Θεοὺς, καὶ νὰ γίνεσθαι καθημερινὸς ὁ ἀγὼν πρὸς τὰς σκιὰς καὶ ὑλικὰς ἐνστάσεις τῶν πρώτων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων, οἵτινες βολταιρικῶς σχεδὸν ἐνέπαιζον τὸν ἐθνικὸν ἰδίως χαρκατῆρα τῶν Θεῶν, — ἀλλ' ἐπρόκειτο μᾶλλον ἡ ὑπεράσπις τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἑλληνιστὶ αἰσθάνεσθαι καὶ σκέπτεσθαι, καὶ ἡ πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ ἰουδαϊστὶ αἰσθάνεσθαι καὶ σκέπτεσθαι ἀντιδράσις. Τὸ ζήτημα ἦν, τί τῶν δύο ἐμελλε νὰ δεσπόσῃ τοῦ κόσμου, ὁ κητηρὸς, ζῆρὸς, ἐχθρὸς τῶν αἰσθητικῶν ἀπολάσεων καὶ ὑπὲρ τὸ δέον πνευματικὸς ἰουδαϊσμός, ἢ ἡ φαιδρότης, ὁ πρὸς τὸ καλὸν ἔρος καὶ ἡ θαυρὰ τῶν Ἑλλήνων ἡδυπάθεια; Οἱ ὠραῖοι ἐκεῖνοι Θεοὶ δὲν ἦσαν τὸ κύριον ζήτημα. Οὐδεὶς ἐπίστευε πλέον εἰς τοὺς ἀμβροσιόδμους τοῦ Ὀλύμπου κατοίκους, ἀλλ' ἀπέλαυε τῆς θεῶν διασκεδάσεως εἰς τοὺς ναοὺς των, τὰς πανηγύρεις των, τὰ μυστήρια των. Ἐστερον οἱ φαιδροὶ θίασοι τὰς κεφαλὰς των με βόδα, ἐχόρευον, καὶ κατεκλίνοντο περιχχεῖς εἰς δαίπνα ἢ καὶ εἰς γλυκυτέρας ἐτι ἀπολάσεις.

Ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ, ὅλος ὁ εὐθυμο: αὐτὸς γέγως ἀπήγησεν ἤδη πρὸ πολλοῦ, καὶ τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων ναῶν οἰκοῦσι μὲν πάντοτε, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ λαοῦ, αἱ παλαιαὶ ἑλληνικαὶ θεότητες, ἀπόλεσαν ὅμως, διὰ τῆς νίκης τοῦ Χριστοῦ, πᾶσαν αὐτῶν τὴν ἰσχύν, κατέστησαν πικρόχολοι διάβολοι, οἵτινες, κρυπτόμενοι τὴν ἡμέραν μεταξὺ ὧτων καὶ χελωνῶν, ἐντὸς τῶν σκοτεινῶν θρυμμάτων τῆς παλαιᾶς των λαμπρότητος, προέρχονται τὴν νύκτα, θελκτικοὶ τὴν ἀναβολὴν, ἵν' ἀποπλανήσωσι καὶ σαγηνεύσωσιν ἀνυπόπτον τινὰ ὁδοιπόρον ἢ τολμηρὸν τινὰ πλάνητα.

Ἡ τοιαύτη τοῦ λαοῦ δοξασία παρήγαγε τὰ θαυμαστότερα μυθολογήματα, καὶ πλείστοι τῶν νέων ποιητῶν (1) ἤντησαν ἐξ αὐτῆς τὰς ὠραιότερας των ἐμπνεύσεις. Σκηνὴ συνήθως εἶνε ἡ ἱταλίκα καὶ ἥρω: γερμανός τις ἱππότης, ὅστις, ἔνεκεν

(1) Τῶν γερμανῶν ἐνοεῖται: τοῦτο ἐνομίσαιμεν ἀναγκασίον νὰ ὑποσημειώσωμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν, καθὼ μάλιστα ῥητῶς προστεθειμένον παρὰ τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ γαλλικὸν κείμενον. Σ. Μ.

τῆς νεανικῆς του ἀπειρίας ἢ τοῦ λιγυροῦ του ἀναστήματος, σαγηνεύεται διὰ τῶν θελκτικωτάτων γοήτρων τῶν ὠραίων δαιμόνων. Ἐραῖαν τινὰ φθινοπωρινὴν ἡμέραν περιφέρεται ὁ ἱππότης μονήρης, ὄνειρα πλάττων, ἀναπολῶν ἴσως τοὺς πατέρας δρυμῶνας καὶ τὴν ξανθὴν κορασίδα, ἣν ἀφήκεν ἐκεῖ, ὁ ἐλαφρομέλος! Ἀλλ' αἴφνης ἵσταται πρὸ μαρμαρίνου τινος ἀγάλματος, καὶ μένει κατὰ πληκτος εἰς τὴν θέαν τοῦ εἶνε ἴσως ἡ Θεὰ τοῦ κάλλους ἵσταται ἀντιμέτωπός της, καὶ ἡ καρδιά τοῦ νέου βαρβάρου καταλαμβάνεται μυστικῶς ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ τῆς γοήτρου. Τί βλέπει; οὐδέποτε εἶδεν ἄλλοτε μέλη τοσοῦτον βραδινά, καὶ ὑπὸ τὸ λευκὸν ἐκεῖνο μάρμαρον μαντεύει πολὺ πλείονα ζῶν ἢ ὅσῃν εὐρὲ ποτὲ εἰς τὰς πορφύρας παρειάς, τὰ ἐρυθρὰ χεῖλη καὶ τὰ λευκὰ τῶν πατριωτῶν του σώματα. Οἱ λευκοὶ ἐκεῖνοι ὀφθαλμοὶ ἀτενίζουσιν ἐπ' αὐτὸν τοσοῦτον ἡδυπαθῶς καὶ τοσοῦτον περιλύπως συνάμα, ὥστε τὰ στήθη του πληροῦνται ἀγάπης καὶ ἐλέου, ἐλέου καὶ ἀγάπης. Ἐκτοτε ἐπαυλαμβάνει συχνότερον τὸν ὑπὸ τ' ἀρχαία ἐρείπια περίπατόν του, καὶ ζενίζονται οἱ περὶ αὐτὸν μὴ βλέποντές τον πλέον οὔτε εἰς τοὺς πότους οὔτε εἰς τὰς ὄπλασκάς. Παράδοξοι δὲ σῆμα σκολιάζουσι τὴν ὑπὸ τὰ εἰδωλολατρικὰ λείψανα διακρίβην του. Πρωτῶν τινὰ εἰσορμᾷ ὠχρὸς καὶ τετραραγμένος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, πληρώνει τὸν λογαριασμὸν του, συσκευάζει τὸν σάκκον του, καὶ σπεύδει ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις. Τί τῷ συνέβη;

Ἡμέραν τινὰ, λέγεται, ἐπορεύθη μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἀργότερον παρὰ τὸ συνήθες, πρὸς τὰ προσφιλεῖ του ἐρείπια, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ ἐπερχομένου σκότους δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἔμεινε θεωρῶν τὸ ἀγαλμα τῆς ὠραίας Θεᾶς. Μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν εὐρέθη αἴφνης περὶ μέσας νύκτας πρὸ τινος ἐπαύσεως, ἣν οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχεν ἰδεῖ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, καὶ δὲν ἐξεπλάγη ὀλίγον ὅτ' ἐξῆλθον αὐτῆς ὑπηρέται δαδοφόροι καὶ τίν παρκαλάσαν ἐν ὀνόματι τῆς Κυρίας των νὰ διακυβερεύσῃ ἐκεῖ. Ἦλθον πόσον ἔτι προέβη ἡ ἐκπληξίς του, ὅτε, εἰσερχόμενος εἰς εὐρείαν καὶ κητάφωτον αἴθουσαν, εἶδε γυναῖκά τινὰ περιπατοῦσαν ἄνω καὶ κάτω, κατὰμονον, καὶ καταπληκτικῶς ὁμοίαν, τὸ ἀνάστημα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ, πρὸς τὸ εὐμορφον τῆς ἀγάπης του ἀγάλμα. Τοσοῦτον δὲ μᾶλλον ὁμοιάζε πρὸς τὸ μαρμαρίνον ἐκεῖνο ἀγαλμα, καθόσον ἐφόρει χιτῶν ὀλεον μουσελίαν καὶ τὸ πρόσωπόν της ἦτον

ελαττώσει ὡχρόν. Ὅτε ὁ ἵππότης προσήλθεν αὐτῇ, ταπεινῶς ὑποκλίνας, τὸν ἐθεώρησεν ἐπὶ μακρὸν σοβαρὰ καὶ αἰγιώσα, τέλος δὲ τὸν ἠρώτησεν ἂν ἐπέιναι. Ὁ ἵππότης ἠσθάνετο τρέμουσαν τὴν καρδίαν του εἰς τὸ στήθος του, ἀλλ' εἶχεν ἐν τούτοις γερμανικὸν στόμαχον, συνησθάνετο μετὰ τὸν πολύωρον αὐτοῦ δρόμον, ἀκατάσχετον τὴν ἀνάγκην ὑλικῆς τινος ἀναστυλώσεως, κ' εὐχαρίστως ἤκουσε προτείνουσαν τὴν ὠραίαν κυρίαν, νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ ἐστιατόριον. Ἐλάβεν αὐτὸν ἐκεῖνη φιλικῶς ἀπὸ τῆς χειρὸς, αὐτὸς δὲ τῇ παρηκολούθησε δι' ὑψηλῶν καὶ ἀντηχούντων δωμάτων, ἄτινα, βίαι ὅλης τῆς λαμπρότητος, προέδιδον φοβερὰν τινα ἐρήμωσιν. Αἱ πολύφωτοί των λυχνίαι ἐξέριπτον ὡχρόν καὶ φανταστικὸν φῶς ἐπὶ τοὺς τοίχους, οἵτινες ἦσαν κατάγραφοι ἐξ εἰδωλολατρικῶν ἐρωτολογημάτων, παριστώντων, ἐν παραδείγματι, τὸν Πάριδα καὶ τὴν Ἐλένην, τὴν Ἄρτεμιν καὶ τὸν Ἐνδυμίωνα, τὴν Καλυψὸν καὶ τὸν Ὀδυσσεύα. Μεγάλα μυθώδη ἄνθη ἀνέπτυσσον ἐντὸς μαρμαρίνων, παρὰ τὰς κιγκλίδας τῶν παραθύρων τεταγμένον, ἀγγείων τὴν σφριγιώσαν των βλάστησιν καὶ ἀνέδιδον νεκρικὴν τινα καὶ κερηθρικὴν ὁσμὴν· ὁ δὲ ἄνεμος ἐστέναζεν ὡς τις ἐπιθάνατος διὰ τῶν ἐστιῶν. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἐκάθησεν ἡ ὠραία γυνὴ ἀπέναντι τοῦ ἵππότητος, οἰνοχοοῦσα, καὶ προσφέρουσα αὐτῷ τὰ ὠραιότερα τῶν ἐδεσμάτων. Πολλὰ τοῦ δείπνου ἐκείνου ἐξένισαν βεβαίως τὸν ἵππότην. Ὅτε ἐζήτησεν ἄλας, λείπον ἀπὸ τῆς τραπέζης, ἀποτρόπαιος σχεδὸν δυσαρσεκειᾶς σπασμὸς συνέστειλε τὴν μορφήν τῆς ὠραίας, καὶ μόλις μετὰ ἐκνευλισμένην τοῦ ἵππότητος αἰτήσιν διέταξε, προφανῶς ἄκουσα, τοὺς ὑπηρέτας νὰ φέρωσι τὸ ἀλατοδοχεῖον· οὗτοι δ' ἀπέθεσαν αὐτὸ τρέμοντες ἐπὶ τὴν τραπέζαν, κ' ἔχυσαν μάλιστα τὸ ἥμισυ τοῦ περιεχομένου. Ἐν τούτοις ὁ γενναῖος οἶνος, ὁ κατεργόμενος ὡς λάβα διὰ τοῦ λάρυγγος τοῦ ἵππότητος, κατέστειλε τὸν μυστηριώδη τρόμον, ὅστις πολλάκις τὸν καταλάμβανε· ἐγένετο μάλιστα βαθμηδὸν ἐμπιστευτικὸς, τὸ ἦθος του ἐφαιδρύνθη, καὶ ὅτε ἡ ὠραία γυνὴ τὸν ἠρώτησεν, ἂν ἐγνώριζε τί εἶνε ἡ ἀγάπη, φλογερά του φιλήματα ὑπῆρξαν ἢ ἀπάντησις. Μεθύσας ἐξ ἔρωτος, ἴσως κ' ἐκ τοῦ γλυκεροῦ οἴνου, ἀπεκοιμήθη μετ' ὀλίγον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τρυφερᾶς οἰκοδεσποίνης. Ἀλλ' ὅμως ἄγρια ὄνειρα ἐτάραζαν τὸν νοῦν του, ὡς τὰ φοβερά ἐκεῖνα φαντάσματα, ἄτινα βλέπομεν συνήθως κατὰ τὸν λήρον νευρικοῦ πυρετοῦ. Ὅτε μὲν

ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπε τὴν γραίαν του μᾶμμη, καθυμένην οἴκοι ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ τῆς θρονίου, καὶ ὑποψιθυρίζουσαν κατεσπευσμένως τὴν νυκτερινὴν τῆς προσευχὴν· ἄλλοτε δὲ ἤκουε τὸν ἐμπαικτικὸν κιχλισμὸν κολοσσαίων νυκτερίδων, περιπτωμένων κύκλω του μ' ἀνημμένως λαμπάδας εἰς τοὺς ὄνυχας· θεωρῶν δ' αὐτὰς προσεκτικώτερον, ἀνεγνώριζε τοὺς ὑπηρέτας οἵτινες τὸν εἶχον ὑπηρετήσαι ἐπὶ τραπέζης· τέλος ὠνειρεύθη ὅτι ἡ ὠραία οἰκοδεσποίνα μετεμορφώθη εἰς ἀποτρόπαιον τέρας, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου ἤρπασε τὸ ξίφος του καὶ τῆς ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν. Μόλις ἀργὰ τὴν πρωτὴν, ἐνῶ ἤδη ὁ ἥλιος εἶχεν ὑψωθῆ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα, ἐξύπνησεν ὁ ἵππότης. Ἀντὶ ὅμως τῆς λαμπρᾶς ἐπαύσεως ὅπου ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε διανυκτερεύσει, εὐρέθη ἐν μέσῳ τῶν γνωστῶν του ἐρεπίλων, καὶ εἶδε μετ' ἀποτροπιάσεως ὅτι τὸ ὠραῖον ἀγαλμα, ὕπερ τόσον ἡγάπα, εἶχε πέσει κάτω τοῦ βάρους του, καὶ ἡ ἀποκοπέσα κεφαλή του ἔκειτο πρὸ ποδῶν αὐτοῦ.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλλάδιον 33).

VI.

ΕΑΝ ἤδη συμπαραβάλλωμεν τὰς τρεῖς ταύτας διαδοχικὰς περιόδους, ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ἔποψιν καὶ ὡς πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν θέσιν, ἀνευρίσκομεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βαρβαρότητος οἱ χαλαροὶ εἰσέτι πολιτικοὶ δεσμοὶ εἰσὶ μοναρχικοὶ, καὶ ὅτι ἡ ἀσθενὴς καὶ ταλαντευομένη ὑπαρξίς τῆς ἐπικρατείας εὐρίσκειται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σύστασιν τῆς διὰ τῆς μονογαμίας ἰσχυρῶς στερεωθεῖσης οἰκογενείας.

Αἱ τρεῖς αὐταὶ γενικαὶ καταστάσεις, ἡ ἐστὶν ἡ ἀτέλεια καὶ ἡ ἀρασία τῶν πολιτικῶν θεσμοθεσιῶν, τὸ μοναρχικὸν πολίτευμα παρ' ᾧ ἡ φυσικὴ ἀρχὴ τῆς διαδοχῆς ἐπικρατεῖ τοῦ μᾶλλον ἀφηρημένου δικαιοῦματος τῆς ἐκλογῆς, καὶ ἡ μονογαμία, συντελοῦσιν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ὑπερίσχυσιν τῶν γυναικῶν· θέλωμεν δ' ἀποδείξει ἀκολουθῶς ὅτι χα-

ρακτηριστικὰ τινα ἰδιάζοντα εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καθιστῶσι τὰς τρεῖς αὐτὰς αἰτίας ἰσχυροτέρας μᾶλλον ἐν τῇ ὀμηρικῇ βαρβαρότητι ἢ ἐν πάσῃ ἐτέρᾳ ἀναλόγῳ κοινωνικῇ καταστάσει.

Τῶνόντι, μελετώντες τὴν θέσιν τῶν γυναικῶν ἐν τῇ βαρβαρῇ ἐποχῇ, ἀγομέθα ἀείποτε, ἐπὶ τέλους, ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ὑπαρξίν συμφυοῦς φυλετικοῦ τινος χαρακτήρος, δυναμένου νὰ μεταβάλλῃ εἰς ἀγαθὰς εἴτε κακὰς τὰς αὐτὰς θεσμοθεσίας (1).

Ἡ ἐποχὴ τῆς δημοκρατικῆς αὐτονομίας τῶν ἑλληνικῶν πόλεων παρουσιάζει πολὺ διαφορετικὸν θέαμα τοῦ ὑπ' ἡμῶν ὑποδειχθέντος· ἀφοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφοῦ ὁ πολεμιστὴς συνέστησεν ἐλευθερὰν κυβερνήσιν, καὶ κατακτήσας πόλιν τινα ἐγένετο πολίτης αὐτῆς, ἡ γυνὴ παύει τοῦ ν' ἀκολουθῇ αὐτὸν ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ τοῦ βίου του ἀναπτύξει.

Αἱ πρῶται βουλευόμεναι συνελύσεις θὰ ἦσαν βεβαίως συνελύσεις νικητῶν ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασίζόντων ἐπὶ τῶν τῆς κατακτήσεως ὑποθέσεων. Αἱ κυβερνήσεις τῶν ἑλληνικῶν δημοκρατικῶν διεφύλαξαν ἀείποτε βαθέα ἔγχη τῆς καταγωγῆς των αὐτῆς. Αἰείποτε ὁ πολίτης ἐτήρησε τὰ βάρη καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ στρατιώτου, καὶ ἐθεώρει ὡς τι τοῦ γένους του προνόμιον τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος ὡς ἐθεώρει καὶ τὴν ἐνάσκησιν τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ πολιτικὴ τῆς ἀπ' εὐθείας δημόδους κυβερνήσεως εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ἡ τακτοποίηση τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων πολλῶν ὁμοῦ οἰκογενειῶν, ὡς ἐγένετο καὶ πρὸ τοῦ ὀμηρικοῦ πολέμου.

Ὅθεν ἀφ' ἐνός, ὁ ἀνὴρ, πολίτης ὢν καὶ στρατιώτης, κυβερνᾷ καὶ διευθύνει προσωπικῶς τὰς πολιτικὰς εἴτε ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις, ἄνευ τῆς πραγματικῆς εἴτε ὑποθετικῆς μεσολαβήσεως οἰοῦντο ἐντολοδόχου· ἀφ' ἐτέρου, ἡ γυνὴ πραγματικῶς διαχειρίζεται τὰ ἐσωτερικὰ τῆς οἰκίας πράγματα, τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτιδομένου εἰς ἐκπλή-

(1) Ὡς ἰσχυρὸν παράδειγμα τῶν ἀνεξηγήτων διαφορῶν τῆς τῶν γυναικῶν καταστάσεως, τῶν παρατηρουμένων μεταξὺ γειτονικῶν καὶ συγγενῶν φυλῶν, ἐπίσης βαρβαρῶν, ἀναφέρομεν ἐντάυθα τὸ ἔθιμον τῶν Ἰσθίων, οἵτινες ἐλάμβανον τὰς γυναῖκας ὡς δικαστὰς τῶν ἀναφυομένων ἐρίδων μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης φυλῆς. Ὁ Ἀντίβας ἐδέχθη τὰς γυναῖκας αὐτὰς ὡς δικαιοκράτας, ἐν τῇ μεταξὺ τῶν βαρβαρῶν συμμάχων του καὶ τῶν στρατιωτῶν του ἀναφύσει διαφορά. Ὁ ἀναφέρων τὸ γεγονός τοῦτο Amédée Thierry προσθέτει ὅτι οἱ Κίμβροι καὶ οἱ Γάλλοι ἐτήρουν τότε τὰς γυναῖκας ἐν σκληροτάτῃ δουλείᾳ.

ρωσιν δημοσίων καθηκόντων καὶ μὴ ἔχοντος τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναμιχθῇ τὸ παράπαν εἰς τὰ τῆς οἰκίας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐσωτερικῆς τῆς οἰκογενείας κυβερνήσεως ἀπαιτοῦσιν ἀείποτε παρόντα τὸν κυβερνήτην, ἐκεῖνα δὲ τῆς στρατιωτικῆς εἴτε πολιτικῆς λειτουργίας προσκαλοῦσιν ἀείποτε τὸν ἀνδρα εἰς τὰ ἐκτὸς, ἐκ τούτου γίνεται δῆλον ὅτι ἡ διαίρεσις τῶν δικαιοδοσιῶν τελεῖται ἀυθορμήτως, καὶ ὅτι ἡ τε ἀρχαία οἰκογενεὶα καὶ τὸ ἀπ' εὐθείας δημοκρατικὸν πολίτευμα ἔχουσιν ὡς λογικὸν καὶ βέβαιον ἐξαγόμενον τὸν ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀποκλεισμὸν τῆς γυναικός.

Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τούτου δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τὴν γυναῖκα ὡς τι κατωτέρας φύσεως ὢν ἂν ἀποβλέψωμεν μάλιστα εἰς τὸ ὅτι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἡ ἱερωσύνη ἀφέθη εἰς τὰς γυναῖκας, θὰ πεισθῶμεν ὅτι τοιαύτη ὑπόθεσις εἶναι ὅλως ἀβάσιμος, εἰ καὶ ἄλλως ἀξιόλογος τις πρᾶξις τῶν Ἀθηνῶν ἀποκρούει ἐτι ἐναργέστερον τοιαύτην πλάνην. Ὅταν ὁ Κέκρωψ (αἰγύπτιος κατὰ τοὺς μὲν, αὐτόχθων κατ' ἄλλους) ἐξέριψε τὰ θεμέλια τῆς ἀποικίας του ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Παλλὰς διεφιλονείκησαν, ὡς λέγεται, τὴν ἐπὶ τῆς χώρας κυριαρχίαν. Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεὰ ἐξέθηκον ἀλληλοδιαδόχως τοὺς τίτλους των πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἰσχυρισμῶν των, περιμένοντες ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς πλειοψηφίας τῶν ἀποίκων τὴν νίκην ἢ τὴν ἥτταν. Ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ ἄπαντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐψηφηφόρησαν, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἔδωκαν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ Ποσειδῶνος, αἱ δὲ γυναῖκες ὑπὲρ τῆς Παλλάδος· ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν ὑπερέβη κατὰ μίαν ψῆφον τὸ ἥμισυ τῆς συνελύσεως, καὶ οὕτω ἡ μία ἐκεῖνη ψῆφος τῆς γυναικός ἐπεκύρωσε τὸν θρίαμβον τῆς Παλλάδος. Ὁ θρησκευτικὸς χαρακτήρ τῆς δίκης ταύτης καθιστᾷ φυσικωτάτην τὴν ἐπέμβασιν τῶν γυναικῶν, οὐδ' εἶναι ἀνάγκη πρὸς ἐξήγησιν αὐτῆς ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ ἀείποτε ὑπὲρ τῆς γυναικοκρατίας κηρυχθὲν πνεῦμα τῶν Αἰγυπτίων.

Δὲν θὰ ἦτο καθαρὰ ἀντίφασις ἂν ὑπεθέτομεν ὅτι λαὸς θρησκευτικὸς ὡς ὁ τῶν Ἀθηναίων, παρ' ᾧ ἢ τε θρησκεία καὶ ἡ πατρίς συγχέονται, ἀνέφερε τὴν θεσμοθέτησιν τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ λατρείας εἰς ἀπόφασιν ἀτόμου θεωρουμένου ἀνικάνου νὰ δώσῃ ὀρθὴν τινα συμβουλήν εἰς τὰ καθημερινῶς παρουσιαζόμενα ζητήματα;

Δὲν πρέπει μ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν

ὅτι ἡ στέρχσις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἐγένετο πρόξενος, καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ ἐμμέσως εἰς ὀλόκληρον τὴν κοινότητα, δυσαρίστων συνηθειῶν.

Ὅταν ἔν τε τοῖς συμβουλίαις καὶ ταῖς Συνελεύσεσιν ὅπου ἐπικυροῦνται καὶ ἐπεξηγοῦνται οἱ νόμοι, αἱ γυναῖκες οὐδέποτε προσκλιθῶνται ὅπως δώσωσι τὴν γνώμην των, θάπτον ἢ βράδιον θέλουσιν ὑποστῆ ζήτησις τὰ τῶν γυναικῶν συμφέροντα ἢ σιωπῇ ἐπιφέρει τὴν λύσιν, καὶ δικαίως εἴτε ἀδίκως δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀντιπροσωπείας ὀλοκλήρου τάξεως ὄντων, προέρχεται ἡ ἀτέλεια τῶν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου συμφέροντος λαμβανόμενων μέτρων.

Ἀληθῶς εἰπεῖν, τὰ γυναικεῖα συμφέροντα δὲν ἀποχωρίζονται κατ'ἀνάγκην ἐπομένως, ὅταν αὐτὰ δὲν εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνδρός, δύνανται ν' ἀντιπροσωπευθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ. Τοῦτο ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ὅπου ἰσχύουσι τὰ ἀντιπροσωπικὰ πολιτεύματα, δὲν εἶναι τοῦτο δυνατόν. Τῷ ὄντι, πρὸς κατάληψιν τῆς θέσεως εἰς τὴν κύριον ἢ ἀρχαίαν γυνῆ, δὲν νὰ κάμωμεν τὰς ἐφεξῆς παρατηρήσεις. Ἐν τῷ ἀντιπροσωπικῷ πολιτεύματι δὲν δύναται τις νὰ προτείνῃ κατὰ τῶν γυναικῶν φυσικὴν τι ἐμπόδιον αἰ ἀντιπροσωπικὰ κυβερνήσεις ἀπαγορεύουσι μὲν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ κυβερνώσιν καὶ νὰ μάχωνται προσωπικῶς, ἀλλ' οὐδόλως ἐμποδίζουσιν ἵνα ἡ ἐλευθέρα καὶ ἐνῆλιξ γυνή, ἰδιοκτῆτης εἴτε ἔμπορος οὔσα, ἀναθέτῃ εἰς ἀντιπροσώπους τὰ συμφέροντα ἑαυτῆς, καὶ ἐκλέγῃ μάλιστα τοὺς ἀρχοντας τῆς πολιτείας ἂν αὕτη τύχη νὰ ἦναι δημοκρατικῇ. Ἡ ἴδια αὕτη ἀντιπροσωπικὴ κυβερνήσις, ἐλαττοῦσα σημαντικῶς τὴν ἐξωτερικὴν ἐνέργειαν, εἴτε τὸν δημοσίον βίον μεγάλου ἀριθμοῦ πολιτῶν, ὡθεὶ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ κυβερνώσιν τὰς οἰκίας των ἐκ τούτου προκύπτει σύγκρουσις ἐξουσιῶν μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ τότε ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνότητος ὡς πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς τῆς οἰκογενεῖας σχέσεις γεννᾷ καὶ ἐνισχύει ἐν τῇ κοινῇ τὴν ἰδέαν τῆς τοῦ ἀνδρός κυριαρχίας.

Στερεωμένη τότε ἡ γυνή τῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας κυριαρχικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων, ἀπαιτεῖ, ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν ζημίαν τῆς ταύτης, τὰ ἐλευθέρου ἀτόμου δικαιώματα, ἅτινα λίαν κακῶς πολυλίκως ὠρίσθησαν.

Ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Σόλωνος ἦτο ἄγνωστος ὁ τῶν δικαιωμάτων ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ τῶν δύο

φύλων· πολὺ βραδέως παρατηροῦνται ἀναγκαινόμενα τὰ συμπτώματα τῆς ἀναρχικῆς ταύτης τάσεως, ἀλλὰ καὶ τότε τὰ ὑπὸ τῶν ποιητῶν εἰς τὸ στόμα τῶν γυναικῶν τιθέμενα παράπονα ἀπευθύνονται μᾶλλον κατὰ τῆς φύσεως καὶ τῶν παθῶν τοῦ ἀνδρός ἢ κατὰ τῶν νόμων.

Οἱ νόμοι οὗτοι, εὖς ἡμεῖς δὲν γινώσκωμεν λεπτομερῶς, ἦσαν, ἐν συνόλῳ, σοφοὶ καὶ προνοητικοὶ νόμοι. Ἡ γυνή δὲν εἶχε μὲν ψῆφον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅ ἐστι δὲν εἶχεν ὅπλα πρὸς ὑπεράσπισιν, ἀλλὰ δὲν ἐπεβαρύνετο καὶ μὲ τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα, καὶ ἡ ἐπικράτεια δὲν ἀπῆλλασσετο τῶν πρὸς τὴν γυναικὴν καθηκόντων τῆς δι' ὑπεκριτικῆς τινος χειραφετήσεως ἰσοδυναμούσης πρὸς τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἡ γυνή δὲν ἐξηπατήθη διὰ τῆς κενῆς τῆς ἐλευθερίας λέξεως· διατελοῦσα κατ' ὄλον αὐτῆς τὸν βίον ἐνῆλιξ, δηλονότι ὑπὸ τὴν πραγματικὴν εὐθύνην ἐνός τῶν συγγενῶν αὐτῆς, εἴτε θυγάτηρ ἦτο, εἴτε σύζυγος, εἴτε μήτηρ, ἀείποτε ἔμμενεν εἰς βᾶρος τοῦ ἀνδρός εἴτε τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀείποτε κατεῖχε προικὰ τινὰ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφίμακα ὄρφανά, ταῦτα ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν ἀμεσον τοῦ Ἀρχοντος προστασίαν, τῆς ἀνωτάτης ταύτης πολιτικῆς ἀρχῆς.

Ὅθω λοιπὸν, ἐνῷ ἡ πολιτεία ἢ ἡ ἐλευθέρα γυνή μετεῖχε τῆς ἐνμερίας, ἢ ἡ φιλελευθερωτέρα τῶν κυβερνήσεων ἐπεδαψίλευεν εἰς τὴν πόλιν, ἐνῷ ἀπῆλαυε τῆς ἡμερότητος τῶν ἡθῶν, ἅτινα ἐν Ἀθήναις ἐπροστάτεον τὸν δούλον ἀπὸ τῶν καταπίσεων τοῦ κυρίου, καὶ αὐτὰ εἰ τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς βαρβαρότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ γυνή αὕτη ἦτο ἐκτὸς κινδύνου τοῦ νὰ περιέλθῃ εἰς ἐνδεικν ἐνεκα τῆς ἀενάου ἀνηλικιότητός τῆς. Ἀφ' ἐτέρου, ὁ πολίτης ὁ ἔχων ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ μίαν ἢ πλείονας γυναῖκας ἐκ τοῦ γένους του, ὑπεχρεῶτο ὡς ἐκ τῆς εὐθύνης ἢ ἀνελάμβανε καὶ ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ αὐτοῦ συμφέροντος, νὰ συντελῇ εἰς τὴν αἰσιωτέραν λύσιν τοῦ οικονομικοῦ προβλήματος ὃ καλεῖται σήμερον τὸ Ζήτημα τῶν γυναικῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς δούλας, καὶ τούτων ἢ ὑπαρξίς ἦτο ἐπίσης ἐξησφαλισμένη. Ἡ παρὰ νόμον συναπτομένη ἔνωσις μετὰ μιᾶς δούλης καὶ τοῦ ἀγοράσαντος αὐτὴν κυρίου ἔφερε καὶ αὐτὴ, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς δουλείας, τὸν τῆς μονιμότητος χαρακτήρα· τοῦτο δὲ, ἐν ἐλλείψει ἐλευθέρως συγκαταθέσεως, ἐχορήγει εἰς τὴν *Paillikida* ἀξιοπρέπειαν καὶ ἐπιβρόχην τινὰ, καὶ ἦτο μὲν

βεβαίως κατωτέρα, ἀλλὰ τοῦλάχιστον δὲν ἐξηπατιζέτο ἐνώπιον τῆς ἰδίας αὐτῆς συνειδήσεως, ἢ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς. Ἀναμέσον τῶν δύο ἄκρων παρεντίθετο ἢ πολυάριθμος κατηγορία τῶν ξένων γυναικῶν. Αἱ *Μέτοιχοι*, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐστρατολογοῦντο κατὰ μέγα μέρος αἱ περίφημοι ἐτάρχοι, ὧν ὁ ἀδέσβαιος καὶ ἄστατος καὶ ταραχώδης βίος εἶχεν, ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἐλλείψεως πάσης ἀσφαλείας καὶ προστασίας, τὴν λαμπηδόνα, τὴν ἀσυλλόγιστον εὐθυμίαν, τὴν κίνησιν, τὸ ἀπρόσπτον, τὴν λάμπιν τῆς φήμης, ἐνόστο δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἀληθῆ δόξαν.

Οὐδέποτε ἦν γνωστὴ ἐν Ἀθήναις ἡ νέα κοινωνικὴ πληγὴ, ἢ θητεία ἐν ἐτέρᾳ θητεία· τοῦ νὰ ὑπάρχωσι δηλαδὴ αἱ ἀπότακτοι γυναῖκες, ἐλεύθεραι μὲν ἀληθῶς, ἀλλὰ νὰ ὑποφέρωσιν ἐνεκα ἐνδεῖας τὰς ὀδυνηροτέρας τῆς δουλείας ὕβρεις.

Ὅσαι τῶν ἐλληνίδων γυναικῶν ἐνόμιζον τὴν νόμιμον κηδεμονίαν καὶ τὸν οἰκιακὸν βίον ζυγὸν ὑπερμέτρως ἐπαχθῆ, ἐβύναντο ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς σταθερᾶς τῶν θελήσεως, καθότι ὄφειλον νὰ καταλίπωσι τὴν τε οἰκίαν καὶ τὴν γενέτειραν αὐτῶν πόλιν, ὅπως ἀναλαμβάνουσαι πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν δυστυχίαν, μεταβῶσιν ἐν ἐτέρᾳ τινὶ πόλει, ἢ ν' αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ξένων καὶ περιπλανωμένων γυναικῶν.

Μὴ λησμονῶμεν δ' ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ὁ τίτλος *ἐλευθέρα γυνή*, συνώνυμος τοῦ πολίτης καὶ οἰκοδέσποινα, ἐχορήγει τὸ δικαίωμα πανδήμου σεβασμοῦ, ὡς ἀναπολῶν τὴν τῆς εὐγενείας καὶ κυριαρχίας ἰδέαν. Ἡ νεωτέρα σημασία τῆς φράσεως *ἐλευθέρα γυνή*, εὐρίσκεται πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐνοίαν εἰς ἀντίθεσιν οὐδόλως συμφέρουσαν ἡμῖν.

Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ καὶ αὖτις νὰ εἰπωμεν, ὅτι, εἰ καὶ ἀληθεύει ὅτι αἱ Ἀθηναῖαι γυναῖκες δὲν ἐδοκίμασαν τὴν ἐξουθενήσιν τῆς ἐνδεῖας, καὶ ὅτι αἱ δούλαι καὶ αἱ ξένοι, αἱ διάγουσαι ἐλευθέρου ἔγγαμον βίον ἀλλ' ἀναγκάως μὴ νόμιμον, δὲν ἐπέσυρον εἰς ἑαυτὰς τὴν εἰς τὴν τοῦ ἀμαρτήματος ἰδέαν παρομαρτοῦσαν ἠθικὴν κηλίδαν· εἰ καὶ ἀληθεύει, λέγομεν, ὅτι εἰς τοῦ Ἀθηναίου πολίτου τὸ θρησκευτικὸν δὲν περιείχοντο αἱ κατὰ τοῦ ἔρωτος ἐκείναι ἀραὶ αἰτινες πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γυναικὸς, μ' ὅλα ταῦτα ἔρκει καὶ μόνη ἡ συνέπεια τοῦ ἀπὸ τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀποκλεισμοῦ τῶν γυναικῶν κατὰ τοῦ ὁποῖου οὐδὲν προὐνόησαν, ὅπως βαθμηδὸν ὑποβιάσῃ τὴν κατάστασιν αὐτῶν.

Ἡ στερεὰ, πολυποικίλος καὶ ἀείποτε αὐξομένη

τροφή, ἥτις καθίσταται ἀναπόφευκτος εἰς τὸν πολίτην, τὸν ἀλληλοδιαδόχως μεταβαλλόμενον εἰς στρατιώτην, ῥήτορα καὶ κυβερνήτην τῶν δημοσίων πραγμάτων, δὲν ἐδόθη εἰς τὴν μητέρα τῆς οἰκογενείας. Ἐλάχιστον τυγχάνουσα αὕτη μεμυμένη εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ βίου παρὰ τοῦ μακρὰν αὐτῆς διάγοντος ἀνδρός, ἐνεκα τῶν εἰς τὰ δημόσια ἀσχολιῶν του, δίδει καὶ αὕτη εἰς τὰς θυγατέρας τῆς ἀσθενεστέραν ἔτι ἀνατροφὴν, ἢ οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν ἐπίδρασιν ἐνισχύει, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἀμαθείας προσερχόμενον κακὸν ἐπιταχύνει ὃ ἐν μέσῳ δεισιδαίμωνων καὶ ἄνευ ἠθικοῦ χαλινῶ δούλων καθημερινὸς βίος αὐτῶν.

Ἀναντιρρήτως, ἡ ἐσωτερικὴ τῆς οἰκίας διέυθυνσις, ἥτις ἦν ἄλλοτε σημαντικώτερον καθῆκον ἀφ' ὅσον εἶναι σήμερον ἢ τῆς μέσης τάξεως οἰκιακῆ ἐπιμέλεια, ἢ ἐπαγορεύνησις ἐπὶ τῶν οὐδ' ὑπὸ θρησκείας οὐδ' ὑπὸ νόμων διεπομένων δούλων, ἢ διακτήσεως τοῦ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου, ὅστις κατὰ τὸ πλεῖστον συνέκειτο τότε ἐκ φυσικῶν προϊόντων συσσωρευομένων εἰς ἀποταμίευσιν, ἢ κυβερνήσις τέλος τῆς οἰκίας ἀπῆται δικαιοκρατικῆ ἱκανότητα εἰς τὴν ἐπαινοῦνται αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων· καὶ ὅμως τὸ αἶσθημα τοῦ καθῆκοντος, ὃ παρήγαγε τοιαῦτα καλὰ ἀποτελέσματα, ὅα ἦτο ἦτο ἄλωσιμον προϊόντος τοῦ χρόνου, ὅτε εὐρέθη εἰς ἀέναντον πάλιν κατὰ τριῶν ὁμοῦ ἐχθρῶν, τῆς ἀμαθείας, ἐκνηρίας καὶ τῆς γυναικεῖας φιλαρσευείας.

Ἡ νόμιμος γυνή, ἐξησφαλισμένον ἔχουσα τὸ δικαίωμα τῆς καὶ τὴν ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν αὐτῆς προστασίαν, δὲν ἦτο ταπεινὴ καὶ ὑποτεταγμένη ὡς ἡ δούλη ἢ ὁ ἄγαμος προσεταιριστοῦτο, δὲν εἶχεν ὅμως καὶ τὴν πρωτοτυπίαν, τὸ ἐπαγωγὸν, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ πνευματικὰ θέλητρα τῆς ἐταίρας. Μ' ὅλα ταῦτα αὕτη περιώριζε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνδρός, καὶ καθ' ὅν χρόνον ἢ ἀνατροφὴν παρεσκευάζετο τὸ τε πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν σχίσμα ἀναμέσον ἀνδρός καὶ γυναικὸς, παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐξησθενεῖτο τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ ὁ πατριωτισμὸς, δι' ὧν ὅτε νόμιμος γάμος καὶ ἡ νόμιμος πατρότης ἐπεβάλλοντο ὡς τι πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὴν πολιτείαν καθῆκον. Ὅθεν ὁ γάμος ἦτο διὰ τὸν πολίτην βᾶρος ἄνευ ἀμοιβῆς ἀναλόγου, καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς αὐτονομίας ἔτη εἶχε παύσει τοῦ νὰ ἦναι ἡ κοινὴ τοῦ ἀνδρός κατάστασις.

Καθυποταχθείσης τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀρχαία ἐστία ἀπεσβέσθη, καὶ διεσχίσθη ἡ ἐνότης τῆς οἰκογενείας, ἐπομένως ἢ θέσις τῶν γυναικῶν ἐτρο-

ποποιήθη σημαντικῶς. Ἡ μεταμόρφωσις αὕτη εἶναι ἀπλῶς ἠθικὸν φαινόμενον, καθότι κοινωνικῶς οὐ Ῥωμαῖσι ἐπικρατοῦσιν ἀπανταχοῦ. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία διαδέχεται τὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων χορηγούμενην προστασίαν καὶ, ὡς παρὰ τοῖς νεωτέροις, ἡ τύχη των ὀρίζεται ἀπὸ τῆς κοινῆς γνώμης. Στερομένη πολιτικοῦ βίου ἡ γυνή, τοῦ μεγάλου τούτου στίγιου τῆς τῶν ἀνδρῶν ὑπεροχῆς, ἀνεζήτησε τὴν εὐδαιμονίαν ἐαυτῆς ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ὁποίου εὗρεν τὴν εἰς αὐτὴν εὐάρεστον ἡδονὴν καὶ τὸ μόνον κέντρον τῆς ἰδίας ἐνεργητικότητος. Ἡ ἰσορροπία οὕτω καὶ ἡ ἰσότης ἐπανήλθον μεταξὺ τῶν δύο φύλων διὰ τῆς πολιτικῆς ταπεινώσεως τοῦ ἐνός, καὶ συνάμα διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίας τοῦ ἑτέρου.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι γόνιμος ἐνδόξων γυναικῶν ὧν τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα ὀνόματα ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην μας ἀνώτατα προτερήματα εἴτε ἀνεξάλειπτα ἀτομικὰ γόητρα. Ἡ Κλεοπάτρα ἢ ἐξ Ἀλεξανδρείας Ἑλένη, ἢ Ἀάλα τῆς Κυζίκου, ἢ Ἀσκληπιγένεια τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ μαθήτρια αὐτῆς Ἰπατία, εἶναι, οὕτως εἶπειν, αἱ βασιλίσσαι, σμῆνους περιφῆμων γυναικῶν. Ἡ παρὰ τοῖς παρακμάζουσιν Ἕλλησι λαμπρὰ αὕτη τῆς γυναικείας μεγαλοφυΐας ἐκδήλωσις ὑπεβοήθη πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, αἵτινες ἐγένοντο πλείοτερον ἢ ἄλλοτε συνεχεῖς μεταξὺ τῶν ἀτόμων ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἐπειδὴ ἡ οἰκία, πύουσα τοῦ νὰ ἦναι ὁ πυρὴν τῆς πολιτείας, εἶχεν ἀπωλέσει τὴν σημαντικότητά της, ἐνοθεύθη καὶ ἡ περὶ τῶν ὑπὸ τῆς οἰκίας ἐπιβαλλομένων καθηκόντων ἰδέα, καθηκόντων ἀποβροφούντων τὴν οἰκοδέσποιναν. Ὁ βίος τῶν γυναικῶν ἐγένετο μᾶλλον ἐξωτερικὸς, καὶ ἔλαβον αὐταὶ πλείοτερον μέρος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἢ τῶν ἠθῶν ἐλευθερία ἐπέτρεψεν αὐταῖς ν' ἀναπτύξωσιν ἀπαντα τὰ γόητρα τῆς ἀτομικῆς των φύσεως, ἀπέκτησαν δὲ καὶ τινὰ τῶν τῆς ἐταίρας θεληγῶν, τηρήσασαι συνάμα τὴν τε ἠθικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ συμπεριφορὰν τῆς ἐλευθέρου γυναικός.

Τούτου ἕνεκα καὶ αὕτη ἡ γνώμη αὐστηρῶν τινῶν φιλοσόφων, ἀντιπραττόντων κατὰ τῆς εἰς τὴν ἡδονὴν ῥοπῆς καὶ δυσπιστούντων εἰς τὴν τῶν γυναικῶν ἐπιβροχήν, οὐδέποτε προσέβαλε τὰς τερπνάς τῶν συζυγικοῦ ἔρωτος ἀπολαύσεις.

Ὁ Πλούταρχος κατέλιπεν ἡμῖν ἐν τοῖς συγ-

γράμμασιν αὐτοῦ πλείστα παραδείγματα τοῦ αἰσθήματος τούτου, ὅσον αὐτὸς τὸ ἠγνοεῖ καὶ τὸ ἠσθάνετο. Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν τοῦ Πλούταρχου συγγραμμάτων, εἰς πολλὰς βιογραφίας πολλῶν μεγάλων ἀνδρῶν οἵτινες ἔζησαν κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλλάδος, διαγράφεται ἡ καθαρὰ καὶ εὐγενὴς εἰκὼν τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς πιστῆς ἀφοσιώσεως, καὶ τέλος τῆς ἀπολύτου ἐνώσεως δι' ἧς ὅτε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἐγένοντο τὰ δύο ἡμισυ ἐνὸς ὅλου.

Παρὰ τὴν καλὴν ταύτην περὶ τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος ἰδέαν, ἀνεφάνη ἡ πρὸς τὴν γυναῖκα ἱπποτικὴ λατρεία, οἷα ἀνεπτύχθη ἐν Βυζαντίῳ, ὅπως ἐκείθεν μεταβῆ εἰς τὴν Δύσιν καὶ συγχωνευθῆ μετὰ τοῦ γερμανικοῦ ἰδανισμοῦ. Ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, εὐρίσκεται ἐπιστολὴ τις πρὸς Καλλιξένην, τὴν μεγάλην τῆς Πεσσινοῦντος ἰέρειαν, ἐν ἣ βλέπομεν τὴν ἐπιτυχῆ κρᾶσιν τῆς εὐγενούς πρὸς τὴν γυναῖκα φιλοφρονήσεως, καὶ τῆς ἀρμοδίου ἐπισήμου γλώσσης τοῦ πρὸς ἀνώτερον τινὰ ὑπάλληλον ἀπειθυνομένου ἀρχοντος τῆς ἐπικρατείας, ἐνῶ ὁ περὶ τῆς αὐτοκρατείας Εὐσεβείας λόγος εἶναι ἀναντιβρόχως τὸ πρῶτον παράδειγμα τοῦ πλατωνικοῦ ἔρωτος ὃν προσέφερον οἱ ἱππῶται τοῦ μέσου αἰῶνος εἰς τὰς γυναικας τῆς λατρείας των. Εἰς τὸν νέον Καίσαρα ἐπικρατεῖ ὁ φόβος, ἡ συστολή, καὶ τι ὅμοιον τῆς συγκινήσεως ἢ ἠσθάνετο ὁ Δάντης ἐν τῇ παρυσίᾳ τῆς Βεατρίκης. Εἰς δὲ τὴν Εὐσεβείαν ἀνευρίσκει τις τὴν ἠθικὴν προστασίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην μητρότητα, ἥτις βραδύτερον ἐχαρακτήρισε τὰς μεταξὺ τῆς εὐγενούς οἰκοδεσποίνης καὶ τῶν τοῦ ἡγεμόνος ἀκολουθῶν σχέσεις, πλατωνισμὸν ὅστις, εἰ καὶ ἀδυνατεῖ νὰ τηρήσῃ διὰ πάντος τὴν ἐν τῷ Ἰουλιανῷ εὐρισκομένην ἀγνότητά, θέλει τηρήσει ὅμως τὴν ἰδανικὴν καὶ ποιητικὴν αὐτοῦ καλλονήν, μολοντί ὑπὸ ὑποκριτικῶν τι κάλυμμα ὑποκρύπτει τὴν μεγαλητέραν ἀκολασίαν.

Ἐν ὅσῳ τὸ αἰσθημα καὶ ἡ στοργὴ ἀντικαθίστων τοὺς κατὰ τὴν παρακμὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους χαλαρωθέντας κοινωνικοὺς δεσμοὺς, αἱ πρακτικαὶ καὶ ἰδιότητες καὶ τὸ θετικὸν μέρος τοῦ γυναικείου χαρακτήρος ἐλάχιστον διαφαίνοντο, ἐπεκράτουν δὲ ἡ τε νοημοσύνη καὶ ἡ τῆς γυναικός φαντασία. Ἡ φίλη, ἡ σύντροφος, ἡ παρήγορος, αὐταὶ εἰσὶν ἡ ἔμπνευσις, ἡ Μοῦσα, εἴτε ὁ γοητεύων δαίμων, τὸ ἐνσαρκωθὲν πάθος. Ἀφοῦ μετὰ ταῦτα ἡ ἀρχαία οἰκοδέσποιναν ἐντελῶς ἐξηλείφθη ἀπὸ τῆς μνήμης,

γυνὴ καὶ χίμαιρα κατήνησαν ὁμόνομοι λέξεις, ὡς αἱ λέξεις ἔρος καὶ μωρία· τὸ δὲ ἐνεργητικὸν μέρος, ὃ ἔλαβον αἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν στεφάνωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, πότε παρεγνωρίσθη καὶ πότε ἐθεωρήθη ὡς ἀπόδειξις τῆς κατωτέρας θέσεως εἰς τὴν ἐτάσσοντο ὑπὸ τῆς ἀρχαίας κοινωνίας.

Ἡ βραδεία καὶ ἀνώνυμος ἐργασία τῶν γυναικῶν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Ῥώμης, αἵτινες, υἰοθετήσασαι τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀγίου Παύλου, ἀνύψωσαν τὸ ἀγροίκον καὶ ἀτελὲς παρὰ τῷ ἀποστόλῳ ἰδεώδες τῆς γυναικός, διαφεύγει εὐκόλως τὴν ἡμετέραν παρατήρησιν, εὐρίσκονται ὅμως ἐνδοξα τινὰ ὀνόματα γυναικῶν, ἅτινα ἐκπροσωποῦσιν εἰς ἀμφοτέρω τὰ στρατόπεδα τὸ σημαντικὸν μέρος ὃ ἔλαβον αὐταῖς τῷ δράματι. Πρὸς τὸ μέρος τῶν ἠττημένων φαίνεται, ὁμοίᾳ μὲ τὴν Ἀθηνᾶν, ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἡ κεκτημένη ἴσως πλείοτερον πασῶν τῶν ὑπαρχῶσων πλεονεκτήματά, ἡ ὠραία καὶ σοφὴ μνημηματικὴ Ἰπατία, ἡ εὐγλωττος φιλόσοφος, τὸ θῦμα τῶν μοναχῶν, ὁ ἄνευ βωμῶν μάρτυς, τὸ συντετριμμένον τῆς Ἀλεξανδρείας εἶδωλον.

Πρὸς δὲ τὸ τῶν νικητῶν εὐρίσκομεν παρὰ τῆ μητρὶ καὶ ἀδελφῇ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, θελητικὸν τινὰ καὶ ἐράσμιον συνδυασμὸν τῆς ἐλληνικῆς παιδεύσεως καὶ ἀνατροφῆς μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ ἰδεώδους τῆς αὐστηρᾶς ἀγνότητος. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκογενείας, ὃ μετέχει τοῦ μοναστηρίου καὶ τοῦ γυναικωνίτου, οὐδόλως ὁμοιάζει πρὸς τὸν βάρβαρον ἀσκητισμὸν, ὅστις ὀρθότερον ἐδύνατο νὰ ἐνωθῆ μετὰ τῶν παχυλῶν ἰδεῶν τῆς Ἰουδαίας, οὐδέποτε δὲ καὶ μετὰ τῆς τερπνῆς ἀρμονίας τοῦ πνεύματος τῶν Ἀθηναίων.

Μολοντί πλείστα ἀρετῆς παραδείγματα ἐδόθησαν ὑπὸ πολλῶν ἐξόχων γυναικῶν, τὸ ὕλικόν των Ἑβραίων πνεῦμα ἐξηκολούθησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν χριστιανισμὸν τὴν ἰδέαν τῆς ἠθικῆς κηλιδώσεως τῆς γυναικός, καὶ, κατὰ συνέπειαν, τὴν ἀνικανότητα αὐτῆς εἰς πᾶσαν ἱερατικὴν λειτουργίαν καὶ ὅμως ὁ μονοθεϊσμὸς δὲν ὑπερίσχυσε τῶν πολυθεϊστικῶν παραδόσεων, αἵτινες ἤθελον νὰ τηρήσωσι τὴν γυναῖκα ἐν τῇ τάξει τῶν Θεῶν. Κατὰ πόσον τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ πρωτοβουλία τῶν γυναικῶν τῆς συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς εἰς τὴν Παρθενομήτορα λατρείας, εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον πρόβλημα ὅπως μνημονεύσωμεν αὐτοῦ τοῦλάχιστον· ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἀρμοδίᾳ ἡ περίστασις ὅπως μελετήσωμεν αὐτὸ, διὸ περιορίζομεθα νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι οἱ νοεὶ τῆς Παλλά-

δος Ἀθηνᾶς, μετεβλήθησαν αὐθωρεῖ εἰς ἐκκλησίας τῆς Μαρίας, καὶ ὅτι οἱ χαρακτήρες τῆς Θεᾶς καὶ ἐκείνοι τῆς ἀγίας Ἑλένης, μητρὸς τοῦ Κωνσταντίνου, συνέδραμον πρὸς μόρφωσιν τοῦ τύπου τῆς Παναγίας· προσέτι δ' ὅτι ἡ Παναγία εἶχε πλείοτερον σημαντικότητα ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ τέχνῃ τῆς Ἀνατολῆς, ἢ ὅσην ἔσχεν ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης, καὶ τέλος, ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα εἰκὼν τῆς Παρθενομήτορος, ἡ σωζομένη ἐν Ἰταλίᾳ, τηρεῖ εἰσέτι, ὡς ἀνάμνησιν τῆς καταγωγῆς της, τὸ ὄνομα Αὐτοκρατείας.

Οὕτω αἱ Ἀθηναὶ καὶ τὸ Βυζάντιον ἐχορήγησαν τῇ Μαισαιωνικῇ Ἰταλίᾳ, τὴν πολιτοῦχον Θεᾶν δι' ἧς ἐμελλε ν' ἀναγεννηθῆ ἡ μεγάλη τέχνη.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις, λέγομεν ὅτι ἡ γυνὴ ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι οἷα δύναται νὰ ἦναι. Σχετικῶς πρὸς τὸν ἄνδρα, αὕτη μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ἀρμονικῆς ἰσότητος καὶ τῆς κατὰ τοὺς δημηρικοὺς χρόνους ὑπερισχύσεως εἰς ὑποτελή κατάστασιν κατὰ τὴν πολιτικὴν τῶν δημοκρατιῶν διάρκειαν· εἴτα ἐπανερχεται εἰς τὴν ἠθικὴν ἰσότητα ὡς σύζυγος, ὅτε χάνει τὴν εἰς τὴν πολιτίδα ἐξησφαλιζομένην προστασίαν ὡς καὶ τὰ προνόμια.

Ἄν ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ἔλλείπει ἡ πολιτικὴ ἰσότης τῶν δύο φύλων, δεφίλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὡς πρὸς τοῦτο ὅτι ἡ κατὰ πάσης ἀμέσου κυβερνήσεως ἀσυμβίβαστος αὕτη ἰσότης, ἥτις ἄλλως εἶναι λογικὴ συνέπεια τῆς ἀντιπροσωπικῆς κυβερνήσεως, οὐδαμοῦ ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε, ἢ μόνον ἐν τῇ διανοίᾳ οἰκονομολόγων τινῶν φιλοσόφων.

Ἐνόσω δὲ οἱ Κονδορκέτοι καὶ οἱ Στουάρτοι Μίλλ θέλουσιν εἶσθαι θεωρητικοὶ νεωτερισταὶ μεμονωμένοι καὶ κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, φαντασιολόγοι, θέλομεν εἶπει μίαν ἀλήθειαν ἂν ἰσχυρισθῶμεν ὅτι αἱ τύχαι τῶν γυναικῶν τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος σχηματίζουσι κύκλον ἐντελῆ, ἐν ᾧ οὐδεμίαν δεδοκιμασμένην ἱκανότητος τοῦ γυναικείου πνεύματος ἔμεινεν ἄνευ ἀναπτύξεως.

C. DE SAULT.

ΕΡΩΣ ΣΟΥΛΤΑΝΑΣ.

Ο τοῦ Βοσπόρου τὸ στενὸν
Βραδέως διατρέχων,
Καὶ τὰς πτυχάς του ἐρευνῶν,
Σεράϊ βλέπει θερινὸν
Τῆς ὄχθης ὑπερέχον.

Ἐντὸς του γεννητῆ ψυχῆ
Δὲν κατοικεῖ πρὸ χρόνων,
Καὶ πρὸ πολλοῦ δὲν ἀντηχεῖ
Εἰς τὰς στοάς του λαχῆ
Ὀργίων παραφώνων.

Τῆς καταιγίδος ἡ ὄργη
Χειμῶνας πλήσσει ὄλους
Τὰ θαυμαστά ἀραβουργῆ,
Καὶ κατοικοῦσι πελαργοὶ
Τοὺς μολυβδίνους θύλους.

Λυπεῖ ἡ θεὰ του πολὺ,
Σκέψεις γεννᾷ μυριάς
Κ' εἰς τὴν ψυχὴν ἀνακαλεῖ
Ἰνδάλματα περικαλλῆ,
Ἀρχαίας ἱστορίας.

Τὸ μέγαρον εἰς ἀρπαγῆς
Περουσίας ξένης
Σουλτάνος ἕκτισ' ἐναγῆς,
Ἐνδοῦς εἰς νεῦμα προσταγῆς
Καλῆς εὐνοουμένης.

Τὸ ἔαρ ἤρχετο ἐκεῖ
Πολλάκις ἡ Σουλτάννα,
Καὶ ἐν ἐκστάσει μυστικῆ
Εἰς τὸ Κατάστενον γλυκὺ
Τὸ βλέμμα της ἐπλάνα.

Κίνησες τότε καὶ ζωὴ
Τὰ δώματα ἐπλήρου,

Φαιδρά ἤκούετο βοῆ
Κ' ἐκεῖ προσέπλεε θοῆ
Ἡ λέμβος τοῦ Βεζίρου.

Ἦρκεσε μία προσταγῆ,
Ὀργῆ Σουλτάνου μίξ,
Καὶ, — ὦ σκληρὰ μεταλλαγῆ! —
Τὰ πάντα ἐγειναν σιγῆ,
Τὰ πάντα ἐρημία.

Τῆς φοβερᾶς καταστροφῆς
Ἡ μνήμη ἐτηρήθη
Εἰς παραδόσεις ἀσφαεῖς,
Ἄς ὁ πορθμεὺς μου κατηφῆς
Ποτὲ μοι διαγῆθη.

— 0 —

Εἶναι πρώτα θελακτικῆ
Τοῦ ἀνθρώπου Μπίου
Θερμὴ ἀκτίς ἡλιακῆ
Διακοντίζει φῶς γλυκὺ
Ἐντὸς τοῦ χαρμεῖου.

Μ' ὑφάσματα λεπτοῦφῆ
Καλύπτονται οἱ τοῖχοι
Εἶναι χρυσῆ ἡ ὄρση
Καὶ τὴν στοῖζουσι σοφοὶ
Τοῦ Κορανίου στίχοι.

Σμῆνος πτηνῶν ἐντὸς κλωθῶν
Κιγκλιδιωτῶν κινεῖται
Καὶ ψιττακὸς τις θορυδῶν
Τὴν προφορὰν τῶν ἀσεβῶν
Πιστῶς ἀπομιμνεῖται.

Ἐκάστην κρύπτει τῶν θυρῶν
Βαρὺς Περσίας τάπης,
Ἐφ' ὅν τὸν πέλεκυν, φρουρῶν,
Κρατεῖ γυμνὸν νυχθημερῶν
Ὁ εἰδεχθῆς Ἀράπης.

Ἡ Γιουλναρῆ, ἡ βασιλῆς
Τοῦ χροποῦ μεγάρου,
Κατάκειται περικαλλῆς
Ἐπὶ στιβιδος ἀπαλῆς
Εἰς θρόνον ἐκ μαρμάρου.

Φέρ' εἰς τὸ πρότωπον ἱστὸν
Διαφανῆ ἡ κόρη
Κ' εἰς σῶμα χάριτος μεστὸν
Ὅ, τι παράγει θαυμαστὸν
Ἡ φιλεργὸς Λαχώρη.

Μέτωπον κλίνει σοβαρὸν
Εἰς τῆς χειρὸς τὸ κοῖλον,
Τῆς κόμης της τὸν θησαυρὸν
Ἡρέμα διὰ τῶν ἀβρῶν
Θωπεύουσα δακτύλων.

Καρφάσιον Ἀσιανὸν
Ἀνοίγεται ἐμπρὸς της,
Ἀφ' ὅπου εἰς τὸ γαλανὸν
Ἐπκναπαύεται στενὸν
Ὁ μέλας ὀφθαλμὸς της.

Τὴν ὄψιν της παρατηρῶν
Καθεὶς ἀνακαλύπτει,
Ὅτ' ὑπὸ κάλλος ἀνθηρὸν
Τὸ πλάσμ' αὐτὸ τὸ νεαρὸν
Λιμαῖον πόνον κρύπτει.

Οὐδεὶς νὰ μάθῃ εἰμπορεῖ
Πρὸς τί ἡ λύπ' ἡ τόσῃ
Ἡ Σκλάβθα μάτην ἀπορεῖ,
Κ' οἱ μαῦροι μάτην σοβαροὶ
Ἀλλήλους ἐρωτῶσι.

Πρὶν ἔτ' ἡ βόδιος αὐγῆ
Σκορπίση τὰ ἐρέβη,
Λι' ὦν ἐκρύπτετο ἡ γῆ,
Ἐντὸς τοῦ κήπου ἐν σιγῇ
Ἡ Γιουλναρῆ κατέβη.

Ἐπὶ ὁδοῦ βρουσκεποῦς
Βραδὺ ἐπλάνα θῆμα
Καὶ ὁ καλλίσφυρὸς της πῶς
Τῆς ἀπατήτους ἀτραποῦς
Τῶν δρόμων ἐπροτίμα.

Ἡτένιζε τὸν οὐρανὸν,
Ἐτρόφα μὲ τὰ μῦρα,
Ἦκουε ψάλλον τὸ πτηνὸν
Καὶ εἰς νερά δεξαμενῶν
Παιδὸς εἰσήγε χεῖρα.

Καὶ ἔβλεπον ἡ Ὄδαλις
Μὲ μειδιῶντα χεῖλη
Πῶς βόδων κόλπους εὐθαλαεῖς,
Ἄνθος πετῶν ἡ χρυσαλλίς,
Ἀπλήστως κατεφίλει.

Ἐν μέσῳ ἄλλους φιλυρῶν
Σκιας ὠραία ἦτο
Ἀπὸ αἰγόκλημ' ἀνθηρὸν,
Ὅπου πολλάκις δι' ὠρῶν
Πολλῶν ἐλησημονεῖτο.

Ὅποτεν ἐφθασεν ἐκεῖ
Ν' ἀναπαυθῆ, ἠρθάνθη
Ἄρωμ' ἀσύνηθες, γλυκὺ,
Καὶ δέσμην εἰδ' ἐχστατικῆ
Ἀπὸ εὐώδη ἄνθη.

Ἐκυψε, στρέψασα δειλὸν
Τὸ βλέμμα, καὶ τῶν ἰῶν
Ἐν μέσῳ τῶν ἀρτιθαλῶν
Εὔρε δακτύλιον καλὸν
Ἀπὸ χυτὸν χρυσίον.

Γνωστὸς τῇ ἤτρ' πρὸ ἐτῶν
Μὲ δειλιῶσαν χεῖρα
Σύμβολον πίστεως αὐτὸν,
Σεμνὴ μνηστῆ, εἰς λατρευτὸν
Προσέφερε μνηστῆρα.

Εἰς στήθος κρύψασα λευκὸν
Τὴν δέσμην, ἀπὸ τρόμον
Ἐλήφθη ἅμα μυστικὸν
Καὶ ὡς δορκὸς διὰ πευκῶν
Ἐκρύβη ὑψικόμων.

Ἐμπρὸς της πῶς ὁ ἀβραβῶν
Εὐσέθη ἐββίμενος;
Πῶς ἠδυνήθ' εἰς τὸν κλωθῶν,
Πτηνοῦ πτερὰ μὴ προσλαβῶν,
Νὰ εἰσχωρήσῃ ξένος;

Τίς τὸν πανίσχυρον θυμὸν
Τοῦ Παδισσάχ δὲν τρέμει;
Καὶ ποῖος εἶναι ὁ τολμῶν
Νὰ φέρῃ πόθου ὀφθαλμῶν
Εἰς τὸ σεμνὸν χρέμι;

Αὐτὰ βεμβάζει σκυθροπῆ
Ἐκ τῆς στιγμῆς ἐκείνης,
Ἡ μνήμη αὐτῆ τὴν λυπεῖ
Καὶ κλείει τάφου σιωπῆ
Τὰ χεῖλη τῆς δεσποίνης.

Σπινθῆρ ἀρχαίων ἡμερῶν
Ἐκ νέου τὴν θερμαίνει,
Καὶ συγκατατοῦνται εἰς χορὸν
Ἐνώπιόν της ζωερῶν
Οἱ χρόν' οἱ περασμένοι.

Ἐπὶ στιγμὴν τὴν ἀπατῆ
Ἡ πλάνος φαντασία,
Φεύγει τὰ δώματα αὐτὰ
Κ' εἰς τῆς πατρίδος της πετῆ
Τὰ χλοερά νησία.

Τοῦ Κορανίου ἡ φωνὴ
Εἰς τὴν ψυχὴν τῆς σβύνει,
Πικρίας ἔτη λησμονεῖ,
Καὶ γίνεται χριστιανή,
Καὶ λέγεται Εἰρήνη.

Βλέπει σιμὰ τὴν προσφιλῆ
Εἰκόνα τοῦ πατρός της
Κ' ἐν σεβασμῷ καὶ συστολῇ
Ὁ νέος Δῆμος τῇ λαλεῖ,
Μνηστὴρ ἀγαπητός της.

Εἶν' ἡ θεὰ τῶν ἑορτῶν,
Εἶν' ἡ χαρὰ τῶν νέων,
Ὅταν χορεύῃ τὸν συρτὸν
Εἰς χλόης τάπητα σπαρτὸν
Δι' ἀργυρῶν ἀνθέων.

Γονατισμένος τρυφερῶς
Πλησίον τῆς Εἰρήνης,
Τῇ ῥίπτει βλέμματα πυρός
Ὁ Κύριος ὁ ἰσχυρός
Τῆς Μέκκας καὶ Μεδίνης.

Ἦδη τοῦ γήρωος ἡ χιών
Τὸν πώγωνά του βάπτει,
Καὶ, τῶν φροντίδων προῖον,
Σειρὰ ρυτίδων βαθειῶν
Τὸ μέτωπόν του σκάπτει.

Καλύπτει σῶμα στιβαρὸν
Εὐρύς χιτῶν ποδήρης,
Καὶ Πλαταγάνι κοπτερὸν
Ἐν μέσῳ λάμπει τῶν σπειρῶν
Ἰφάσματος Καζμίρης.

«Τί ἔχεις; λέγει· διατὶ
Βαρὺς ὁ ὀφθαλμὸς σου;
Εἶν' ἡ ἰσχὺς σου φθονητὴ,
Καὶ ἡ Σταμποῦλ γονυπετεῖ
Ὡς πρὸ ἐμοῦ ἐμπρός σου.

«Τοῦ χαρμεῖου εἶσαι σὺ
Κυρία ὑπερτάτη·
Τὸ πᾶν δεσπόζεις, εἶναι σοὶ
Οἱ θησαυροὶ αἱ περισσοί,
Τ' ἀπέραντά μου κράτη.

»Βλέπεις, τοὺς δούλους ἀπωθῶ,
Τὸν θρόνον μου ἀφίνω,
Νὰ σ' ἴδω σπεύδω καὶ ποθῶ
Ἐμπρός σου νὰ ταπεινωθῶ,
Ὡς νήπιον νὰ κλίνω.

»Στρέψε κ' ἰδὲ με· εὐπειθῆς
Ζητῶ τὰς προσταγὰς σου·
Ἄς μάθω μόνον τί ποθεῖς
Καὶ κάμνω πρᾶγμα παρευθὺς
Τὰ κοῦφα ὄνειρά σου.

»Μὴ καταβαίνης νὰ φθονῆς
Τὰ προκαλοῦντα κάλλη
Τῆς πυροφθάλμου Ἰσπανῆς,
Ἥτις εἰς μέθην ἠδονῆς
Γοήσσης ἄσμη ψάλλει;

«Εἶν' ὅλη πίστις καὶ στοργή,
Πλὴν θύματ' ἀνζητήση
Ἡ στιγμιαία σου ὀργή,
Τὸ μαῦρον κύμα δὲν ἀργεῖ·
Τὴν ξένην νὰ ροφήση.

«Ἄν σὲ ἠνόχλησε πικρὸς
Ἀστείσμος τοῦ νάνου,
Ἐν νεῦμα κάμε· ὁ μικρὸς
Αὐριον κρέμαται νεκρὸς
Ἀπὸ χλωρᾶς πλατάνου.

«Ἄν ὁ Βεζίρης ἐπάγθῃ
Τὰ βλέμματά σου φίλη,
Τὴν κεφαλὴν του εἰδεχθῇ
Εἰς χρυσοῦν δίσκον θὰ δεχθῇ
Ἡ ὑψηλὴ μου πύλη.

«Μὴ τις εἰς πλοῦτη τῶν θνητῶν
Σὲ ὑπερβαίνει πάντων;
Μὴ κόσμον θέλεις φθονητὸν,
Ἡ ὀρμαθοῦς μαργαριτῶν
Ἡ δράκας ἀδαμάντων;

«Μὴ ἡ ψυχὴ σου ἀπειλὰς
Τῆς μοίρας προησθάνθη
Καὶ δι' αὐτὸ μελαγχολᾷς;
Εἰπέ μου, θέλεις κεφαλὰς;
Εἰπέ μου, θέλεις ζῆθη;»

Εἰς μάτην οὕτω τῇ λαλεῖ,
Εἰς μάτην τὴν προσβλέπει·
Ἡ ἐρωμένη ἡ καλὴ
Ἄλλου τὸν νοῦν τῆς προσηλοῖ,
Ἄλλου τὸ βλέμμα τρέπει.

Μὲ ὀφθαλμὸν εἰς τὸ κενὸν
Ἀσκόπως ἀφειμένον,
Κατὰ βλέπει ὡς πτηνὸν
Ταχὺ ἐπὶ τὸν γαλανὸν
Καθρέπτῃν ὀλισθαίνον.

Ἐντὸς τῆς λέμβου μόνον εἰς
Ἰπάρχει κωπηλάτης,
Νέος, τὴν ἔψιν εὐγενῆς,
Μὲ χεῖρας θίγων ἀδρανεῖς
Τὰς κόπας εἰς ἐλάτης.

Ἰχνη προδίδουν ὀδυνῶν
Τ' ἀρβενωπά του κάλλη,
Βαρὺ τὸ βλέμμα του πλανῶν
Εἰς τὸν γελῶντα οὐρανόν,
Ἐναρμονίως ψάλλει.

Τῆς αὐρας τῆς ἐαρινῆς
Ἡ μυροφόρος πτέρυξ
Τοὺς θεῖους φθόγγους τῆς φωνῆς
Διασκορπίζει ἀσθενεῖς
Καὶ ἀμφιβόλους πέριξ.

«Ὁμοῦ οἱ δύο ἐρασταὶ
Ἐζῶν εὐδαίμονες, πισταὶ
Καρδίαι ἦσαν,
Εἰς μέλλον ἠλπίζον χαρᾶς,
Ὅπταν ἐπνευσε βορρᾶς
Φυσῶν μὲ λύσσαν.

«Ἐνῶ συνέθαλλον δειλοὶ,
Ἀπὸ ἀγκάλην προσφιλῆ
Ἡ κόρ' ἠρπάγη·
Καὶ ἀνελπὶς ὁ ἐραστής,
Ζητῶν τὰ ἴχνη τῆς μνηστῆς,
Μακρὰν ὑπάγει.

«Διῆλθε μέρη παμπληθῆ,
Ἡδύνατο ν' ἀγαπηθῇ
Καὶ ν' ἀγαπήσῃ,
Καρδίας εὖρε συμπαθεῖς,
Χωρὶς ποτὲ λησμονηθεῖς
Νὰ λησμονήσῃ.

«Εὐρέθη τέλος ἡ μνηστῆ,
Ἄλλ' ὄχι, ὄχι καὶ πιστῆ
Εἰς τὸν μνηστῆρα,
Χρυσῇ τὴν κλείει φυλακῇ
Καὶ πάντα πόθον τῆς κακῆ
Δεσμεύει μοῖρα.

«Ἐντὸς τοῦ κήπου σου καλεῖ
Τὸν ἔρωτά μας ἀσφαλῆ
Σκιας ἀνθίνου,
Τὸ παρελθὸν ἐὰν πονῆς,
Ἐκεῖ τὴν νύκτα ἀφανῆς
Ἐλθὲ Εἰρήνη.»

Γνώριμος ἦτον ἡ φωνὴ
Καὶ γνώριμος ὁ ἦχος!
Πῶς τὴν Σουλτάναν συγκινεῖ!
Πῶς ἀκροᾷτ' ἐν ἠδονῇ!
Πῶς πᾶς τὴν θέλγει στίχος!

Ἐνῶ τὸ χεῖλος μειδιᾷ,
Ὁ ὀφθαλμὸς τῆς σβύνει,
Καὶ ἡ ῥοδίνη τῆς χροιά
Ἀνεπαισθήτως ὠχρεῖ...
— Ταλαίπωρε Εἰρήνη!

Λησμονουμένη, εὐτυχῆ
Ὀνείρων κόσμον πλάττει,
Καὶ ἀγνοεῖ ἀν' ἡ ψυχὴ
Τοῦ Παδισσάχ ἀνησυχεῖ
Καὶ ἀν παραφυλάττει.

Ἐμπρός του εἶδε μελανὴν
Τὴν ἄκατον περῶσαν,
Εὐρέθ' εἰς ὄλην τὴν σκηνὴν
Καὶ ἠκρόασθη τὴν φωνήν,
Μὴ ἐνοῶν τὴν γλῶσσαν.

Ἰδὼν τῆς φίλης ἡ μορφή
Πῶς αἴφνης μετεβλήθη,
Ἡσθάνθη φόβον ἀσαφῆ
Καὶ ὑποψία τις κρυφῆ
Ἐντὸς του ἐγεννήθη.

Σκέψεις κυκλοῦν πολυεδαεῖς
Τὸν φοβερὸν σκηπτοῦχον
Φεύγει βρεμβάζων καὶ θραδύς,
Καὶ προσκαλεῖ μετὰ σπουδῆς
Τὸν πρῶτον τῶν εὐνοούχων.

Προφέρουν λέξεις προσταγῆς
Τὰ κατωγρά του χεῖλη·
Ἀκροασθεῖς μετὰ σιγῆς,
Ὁ Μαῦρος κύπτει μέχρι γῆς,
Ὡσεὶ τὸν χοῦν ἐφίλει.

Ὁ ἀπηνῆς Κιζιλάρ—Ἄγας
Πολλὴν χαρὰν ἐκφράζει...
Αὐτὸς ὀρίζει τὰς σφαγὰς,
Αὐτὸς θανάτου προσταγὰς
Λαμβάνει καὶ μοιράζει.

—ο—

Κρύπτειτ' ὀπίσω κορυφῶν
Εὐκόμων ἡ Σελήνη,
Καὶ λάμπουσιν ἐντὸς νεφῶν
Κρυπτόμεν' ἀργυροῦφῶν
Χρυσῶν ἀστέρων σμήνη

Ἀπλοῦνται ἤδη δαψιλῇ
Ἐπὶ τοῦ κήπου σκότει,
Ἡ αὔρα πνέει σιγαλῇ
Κ' εἰς ἡριμίαν ἐντελῇ
Τὸ μέγαρον ὑπνώττει.

Ἡ νυκτερίς περισκοπεῖ
Βροδέως ἰπταμένη,
Κ' ἐνίοτε ὡς ἀστραπῆ
Ἀπ' ἄλση φεύγει συσκαπῆ
Δορκὰς πεφοβισμένη.

Ὅπου ἡ θάλλουσα σκιας
Τοὺς θόλους της ἐκτείνει,
Ἐν μέσῳ δρόσου καὶ σκιας
Πιστῇ εὐρίσκειται δυάς,
Ὁ Δῆμος κ' ἡ Εἰρήνη.

Τὰ νέα στήθη των παλμοῖ
Παράφοροι ὄγκοῦσι,
Εἶναι ὑγροὶ οἱ ὀφθαλμοί
Κ' ἡ ὄρα φεύγει ὡς στιγμῇ,
Ἐνῶ συνομιλοῦσι.

Τί λέγουσιν; ἄς προσπαθῇ
Αὐτὰ νὰ ἐξηγήτῃ
Μετ' ἄλσησαν δῆθεν ἀληθῆ,
Ὅστις δὲν ἔχει αἰσθανθῆ,
Οὐδ' ἔχει ἀγαπήσει.

Εἶναι γριφώδης, σκοτεινῇ
Τοῦ ἔρωτος ἡ γλῶσσα,
Καὶ ἡ ἀνθρώπινος φωνῇ
Νὰ παραστήσῃ ἀσθενεῖ
Μυστήριά της τόσα.

Ἀτέχνως ὅ,τι ὁ ἔρως
Ἀισθάνεται ἐκφράζει,
Ἐν βλέμμα ὅμως ἰλαρὸν
Ἡ δάκρυ πόνου φλογοερὸν
Τοὺς λόγους σχολιάζει.

(1)
.
.
.
.

« — Τὰ δώματα τὰ ζοφερά
Τὴν νύκτα θά περάσῃ,
Μὴ σε φοβίσι, ἡ αὐστηρά
Τοῦ χαρμιῦ σου φορῶρά,
Εἰρήνη, μὴ διστάσῃ.

(1) Ἐνταῦθα ἀφηρέθησαν δύο στροφάκι.

« Τιμὰς, θωπίεις συνεχεῖς,
Ζωὴν λαμπρὰν θ' ἀφήσῃ,
Μακρὰν θὰ φύγωμεν ταχεῖς,
Καὶ ἀφανῆς ἀλλ' εὐτυχῆς
Πλησίον μου θὰ ζήσῃ.»

Ἐνῶ τοιαῦτα ὁμιλεῖ
Τοῦ ἐραστοῦ τὸ στόμα,
Τὸν ὀφθαλμὸν σιωπηλῇ
Ἡ ἐρωμένη προσηλοῖ
Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα.

Τὴν ἔκτασιν τῶν ἀχανῶν
Ἐτάζουσα αἰθέρων,
Μακρὰν εἰς μέρος σκοτεινῶν
Δυάδα βλέπει ἀφανῶν
Καὶ ἀμυδρῶν ἀστέρων.

Κλίνει τὸ βλέμμα της γλυκῆ
Καὶ λέγει πρὸς τὸν φίλον
« — Ἴδὲ πῶς λάμπουσιν ἐκεῖ !
Ὅλ' ἡ ζωὴ των μυστικῆ
Ἀκτρεῖα εἰν' ἀλλήλων.

« Τ' ὄμμα ἐνῶ οἱ φωτεινοὶ
Θαμβῶνουνσι πλανῆται
Λάμψιν μικρὰν καὶ ἀσθενῆ,
Τοῦ οὐρανοῦ οἱ ταπεινοὶ
Προχέουσι ἐρημίται.

« Οὐδέποτε τοὺς θεωροῦν
Καὶ ὄνομα δὲν ἔχουν,
Ἄσημοι, ἄγνωστοι περὶ
Καὶ χωρὶς θόρυβον τὸν βοῦν
Τὸν εἰμαρμένον τρέχουν.

« Δὲν περιβάλλει φθονητῆ
Τὰ ἄστρ' αὐτὰ πορφύρα
Οὐδὲ στολῆ ἀκτινωτῆ,
Δῆμι, ἰδέ τα ! εἰν' αὐτῆ
Ἡ ἰδική μας μοῖρα.»

Κ' ἰδοὺ νεφέλη ζοφερά
Βροδέως πλησιάζει,
Τὴν φέρει φύσημα βοῦρά,
Καὶ μὲ τὰ μαυρὰ της πτερά
Τὰ ἄστρα των σκεπάσει. . .

Ἐγγὺς συγχρόνως ἀσθενῆς
Τὸ οὐς προσβάλλει κρότος,
Καὶ ἐπὶ χλόης ταπεινῆς
Σκια τις ἔρπει ἀφανῆς,
Ὡς ὄφεις εἰς τὸ σκότος.

— 0 —

Χρυσῇ σελήν' εἰς γαλανὸν
Στερέωμα μαρμαίρει
Ἀρώματ', ἄσματα πτηνῶν
Τὸ κύμα τὸ Ἀσιανὸν
Εἰς τὴν Εὐρώπην φέρει.

Μ' ἐξώστην λίθινον, λευκόν,
Κοσμεῖται τὸ σεράγι
Κάτω τῶν λείων του πλακῶν,
Φλοισβίζουσι ἄσμα μυστικῶν
Τὰ γαληνὰ πελάγη.

Ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῆς σιγῆς
Ἡ Γούλναρε προβαίνει,
Πατοῦσα μόλις κατὰ γῆς,
Κ' ἐναγωνίως τῆς φυγῆς
Τὴν ὥραν περιμένει.

Καθὼς ἡ γνώριμος φωνῆ
Τοῦ Δήμου ἀντηχήσῃ,
Ἡ ἀβροδίατος γυνή
Ἄνηρ γενναῖος θὰ φανῇ
Καὶ μόνη θὰ βადίσῃ.

Πᾶσα σιὰ τὴν ἀπατῆ,
Τὴν ἐκφοβεῖ πᾶς ἧχος
Ταχὺ τὸ βλέμμα της πετᾶ,
Καὶ οὐρανὸν ἐπερωτᾶ
Καὶ κύματ' ἀνησύχως.

Αἰφνης μακρὰν παρατρεῖ
Ἀκάτιον προβαίνει
Ἄρροι τὸ στέφρον ἀργυροῖ,
Καὶ ἴχνος ὄπισθεν εὐρῶ
Ἀφήνει ὀλισθαίνον.

Ἐκεῖ τὸ βλέμμα προσηλοῖ
Ἄκίνητος ὡς λίθος,
Ὡχρὰ καθίσταται πολὺ
Καὶ νὰ θαυασθῇ ἐπαπειλεῖ
Ἰπὸ παλμῶν τὸ στήθος.

Τὸν βλέπει διὰ τῆς ψυχῆς,
Ἐκεῖνος εἰν', ἐκεῖνος,
Ἐρχεται, ἔφθασε ταχὺς,
Εἰς ἄλλα μέρη εὐτυχῆς
Θὰ ζήσουν ἀκινδύνως. . .

Τὸ βαθὺ βεῦμ' ἀναζητῶν,
Χωρεῖ ὁ κωπηλάτης,
Κ' ἐκεῖ, τὰς κόπας παραιτῶν,
Δέμ' ἀναγείρεται κρατῶν
Ἐπὶ εὐρώστου πλάτης.

Τὸ δέμα φαίνεται βαρὺ
Καὶ ἔχει σάκκου σχῆμα
Εἰς μίαν ἄκραν προχωρεῖ
Καὶ τὸ βυθίζει αὐθωρεῖ
Εἰς τὸ παφλάσαν κύμα.

Ἡ ἄβυσσος ἡ σκοτεινῆ
Τὸν σάκκον παραφέρει,
Ἐνῶ ἐκπνέουσα φωνῆ
Τὰς γύρωθεν ἠχοὺς δονεῖ,
Κ' ἐν ὄνομα προσφέρει.

Ὁ Δῆμος θνήσκων τὴν καλεῖ . . .
— Εἰς τὸν ἐξώστην κύπτει,
Τῆ νεύ' ἡ ἄβυσσος θολή,
Κλιν' ἡ ὠχρὰ της κεφαλῆ,
Καὶ εἰς τὸ κύμα πίπτει . . .

— Χρυσῇ σελήν' εἰς γαλανὸν
Στερέωμα μαρμαίρει
Ἀρώματ', ἄσματα πτηνῶν
Τὸ κύμα τὸ Ἀσιανὸν
Εἰς τὴν Εὐρώπην φέρει.

Α. Α. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.

ΦΥΣΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΟΠΤΡΙΣΜΟΥ.

1) Ὅταν ὁ ἀήρ ᾖ γαληνιαῖος, τὰ μακρο-
σμήνα ἀντικείμενα, ἐξεταζόμενα διὰ τηλεσκοπίου,
φαίνονται δονούμενα, παρουσιάζονται δὲ διπλᾶ,
τριπλᾶ καὶ τετραπλᾶ. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον πα-
ρουσιάζεται καὶ εἰς τὰ θερμοκίματα τῆς ἀτμο-
σφαιρας πρῶματα διὰ τινος ἀμμώδους ἐδάφους. Οἱ
ἄνθρωποι, τὰ δένδρα φαίνονται ἀντακλόμενα εἰς
ἡρεμοῦν ὕδωρ· τοιαῦται εἰσὶν αἱ ἀπάται τοῦ κατο-
πτρισμοῦ, αἵτινες ταραττοῦσι τοὺς περιηγητὰς
ἀλλοιοούμεναι εἰς τὰς κεκαυμένας ἐρήμους τῆς Ἀ-
φρικῆς.

2) Ὁ Κατοπτρισμὸς εἶναι ὀπτική ἀπάτη, δι' ἧς
παρατηροῦμεν ἀνεστραμμένας τὰς εἰκόνας τῶν
μακροσμῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τὸ ἐδαφος ἢ ἐν
τῇ ἀτμοσφαιρᾷ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρεῖται
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τοὺς θερμούς τόπους καὶ ἰδίως
εἰς τὰς ἀμμώδεις τῆς Αἰγύπτου πεδιάδας. Ἐνίοτε
τὸ ἐδαφος παρουσιάζει τὴν θέαν λίμνης ἡρεμούσης
εἰς ἣν ἀντανακλῶνται τὰ δένδρα καὶ τὰ περίεξ

Καί εἰς τοὺς λόγους τούτους καὶ εἰς τὸν τόνον, μεθ' οὗ τοὺς προέφερον, ἐνυπήρχεν ἄθροισμα ὄλον εὐχαριστιῶν οὐχὶ μόνον δι' ἑαυτὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τέκνον της.

Ὁ δὲ Μοργάν μετὰ ἀδρόφροσύνης περιέργου καὶ ἤτις ἀνῆκεν ὀλοσχερῶς εἰς τὸν ἱπποτικὸν χαρακτῆρά του, ἀντὶ νὰ ἀρπάσῃ ἐν τάχει τὸ προσωπεῖον καὶ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὸ πρόσωπόν του, ὥστε ἡ Κ. Μοντρεβέλ ἀμυδρὰν μόνον καὶ συγκεχυμένην περὶ αὐτοῦ νὰ ἔχῃ ἐνθύμησιν, ἀπεκρίθη διὰ κλίσεως χαριέσσης, ἀφῆκεν εἰς τὴν φυσιογνομίαν του ὄλον τὸν καιρὸν διὰ νὰ προξενήσῃ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἐπενέργειαν, καὶ μεταβιβάσας τὸ φιάλιον τοῦ Λεπρέτρ εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κ. Μοντρεβέλ, ἔδωκεν ἐπομένως τὰς ταινίας τῆς προσωπίδος του.

— ὦ! κύριε, εἶπεν ἡ Κ. Μοντρεβέλ ἐννοήσασα τὴν λεπτότητα ταύτην τοῦ νέου, ἐστὲ ἡσυχος εἰς ὅποιονδήποτε τόπον, εἰς ὅποιονδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν σὰς εὐρῶ, μοι εἴσθε ἀγνώριστοι.

— Τότε, κυρία, εἶπεν ὁ Μοργάν, ὀφείλω ἐγὼ νὰ σὰς εὐχαριστήσω καὶ νὰ σὰς εἶπω ὅτι εἴσθε καλῆ.

— Ἐμπρός, κύριοι ἐπιβάται, εἰς τὴν ἄμαξαν, εἶπεν ὁ ἄμαξηλάτης μετὰ τὸν συνῆθη αὐτοῦ τόνον, καὶ ὡς ἂν οὐδὲν ἔκτακτον εἶχε συμβῆ.

— Συνήλθετε ὀλοσχερῶς, κυρία, ἢ ἔχετε ἀνάγκην στιγμῶν τινων ἀναπαύσεως διὰ νὰ σταθῇ ἐπ' ὀλίγον ἔτι ἡ ἄμαξα; ἠρώτησεν ὁ Μοργάν.

— Ὁχι, κύριε, εἶναι ἀνωφελές, σὰς εὐχαριστῶ, αἰσθάνομαι ἑαυτὴν πολὺ καλὰ.

Ὁ Μοργάν προσέφερε τὸν βραχίονα αὐτοῦ εἰς τὴν Κ. Μοντρεβέλ, ἣτις ἐπεστηρίχθη ἐπ' αὐτοῦ διὰ νὰ διέλθῃ τὴν ὁδὸν καὶ ἀναβῆ εἰς τὴν ἄμαξαν, ἐν ᾗ ὁ ἄμαξηλάτης εἶχεν εἰσαγάγει τὸν μικρὸν Ἐδουάρδον.

Ὅτε ἡ Κ. Μοντρεβέλ ἀνέλαβε τὴν θέσιν της, ὁ Μοργάν, ὅστις εἶχεν εἰρηνεύσει ἤδη μετὰ τῆς μητρὸς, ἠθέλησε νὰ εἰρηνεύσῃ καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ.

— Ἄνευ μνησικακίας, νέε μου ἦρωε, τῶ εἶπε τείνας αὐτῶ τὴν χεῖρα; ἀλλ' ἐκεῖνος ὀπισθοχωρῶν,

— Δὲν δίδω, εἶπε, τὴν χεῖρα εἰς ἕνα ληστήν.

Ἡ Κ. Μοντρεβέλ ἔκαμε κίνημα φρίκης.

— ἔχετε ἐν χάριεν τέκνον, τῆ εἶπεν ὁ Μοργάν, μόνον ἔχει προλήψεις. Καὶ χαιρετήσας αὐτὴν μετὰ μεγίστης εὐγενείας,

— Καλὸ ταξείδιον, κυρία, εἶπε κλείσας τὴν θυρίδα.

— Ἐμπρός, εἶπεν ὁ ἄμαξηλάτης καὶ τὸ ὄχημα ἐκύλισε.

— ὦ! συγγνώμην, κύριε, ἀνέκραξεν ἡ Κ. Μοντρεβέλ, τὸ φιάλιόν σας, τὸ φιάλιόν σας.

— Κρατήσατέ το, κυρία, εἶπεν ὁ Μοργάν, μ' ὄλον ὅτι ἐλπίζω ὅτι εἴσθε καλὰ καὶ δὲν ἔχετε πλέον ἀνάγκην αὐτοῦ.

Ἄλλὰ τὸ παιδίον ἀποσπῶν αὐτὸ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς μητρὸς του.

— Μητέρα, ἐκραύγασε, μὴ δέχθαι δῶρον ἐνός κλέπτου. Καὶ ἔρριψε τὸ φιάλιον ἀπὸ τὴν θυρίδα.

— Διάβολε, ἐψιθύρισεν ὁ Μοργάν μετὰ στεναγμοῦ, ὃν κατὰ πρῶτον ἤδη οἱ συντροφοὶ του ἤκουσαν νὰ διαφεύγῃ τὸ στήθος του, νομίζω ὅτι κάμνω καλὰ νὰ μὴ ζητήσω εἰς γάμον τὴν δυστυχῆ μου Ἀμαλίαν. Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς συντρόφους του.

— Ἄγωμεν, κύριοι, εἶπεν ἐτελειώσαμεν;

— Ναί, ἀπεκρίθησαν ὁμοθυμαδὸν ἐκεῖνοι.

— Ἰππεύσατε καὶ ἐμπρός! Μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὴν ἐσπέραν ταύτην πρέπει νὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὸ μελόδραμα.

Καὶ πηδήσας ἐπὶ τοῦ ἵππου του, ἐτράπη πρῶτος διὰ τοῦ χάνδακος πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, καὶ χωρὶς νὰ διστάσῃ, ἔλαβε τὸν ἐν τῷ χάρτη τοῦ Κασσίνη ὑποδειχθέντα πόρον ὑπὸ τοῦ ψευδοῦς ταχυδρόμου. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ἀλλήν ἀκραν.

— Εἰπέ μας, ἠρώτησεν ὁ Λεπρέτρ τὸν Μοργάν, ἔπεσεν ἡ προσωπίς σου;

— Ναί, ἀλλ' ἡ Κ. Μοντρεβέλ μόνη εἶδε τὸ πρόσωπόν μου.

— Καὶ ὅμως, προσέθηκεν ὁ Λεπρέτρ, κάλλιον ἦτο κάνεις νὰ μὴ τὸ ἔβλεπε.

Καὶ οἱ τέσσαρες νέοι καλπάζοντες ἐγένοντο ἀφαντοὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρῶν τῆς Χαούρσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Ἡ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ ΦΟΥΣΕ.

Φθάσασα τὴν ἐπιούσαν περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν τῆς πρωίας εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῶν Ἡρέσβεων, ἡ Κ. Μοντρεβέλ ἐξεπλάγη εὐρούσα ἀντὶ τοῦ Φολάνδου ἑτερόν τινα ξένον περιμένοντα αὐτήν.

— Εἴσθε ἡ χήρα τοῦ στρατηγοῦ Μοντρεβέλ, κυρία; εἶπεν ὁ ξένος πλησιάζας πρὸς αὐτήν.

— Ναί, κύριε, ἀπεκρίθη ἐκείνη λίαν ἐκθαμβος.